

Història de la Literatura.

ELS ORÍGENS DE LA NOSTRA LITERATURA.

La prosa

Les obres més antigues escrites en la nostra llengua són del segle XII quan apareixen: *Liber iudiciorum o Forum Iudicum* (Llibre dels judicis)¹ (1150) que és una traducció de lleis dels visigots. Un altre recull important de l'època són les *Homilies d'Organyà* (1190), resums de sermons o homilies, que va ser trobades al poble d'Organyà, a la comarca de l'Alt Urgell. També hi ha textos hagiogràfics, és a dir de vides de sants traduïts del llatí.

La poesia

Al principi, els escriptors de la nostra llengua van escriure en llengua provençal, llengua que es parlava a la Provença (país del sud de França) i que usaven tots els trobadors de l'època per escriure la poesia encara que no parlaven la llengua provençal, així d'entre tots els poetes primerencs destaca Guillem de Berguedà que s'enfronta amb els seus senyors i que va ser una persona important també des del punt de vista social en aquells anys. D'entre les obres anònimes hi destaquen *La cançó de Santa Fe* de 1050, un poema de 593 versos octosíl·labs; *Versos religiosos* del 1250 encara amb influència provençal.

LA VIDA DE RAMON LLULL (1232-1315)

El pare de Ramon Llull era un barceloní que s'establí a Mallorca. Hi ha una **etapa cortesana** en què va ser senescal de taula del rei de Mallorca. Es va casar i va tenir dos fills. Escriu poemes amorosos, però no se'n conserva cap, perquè ell mateix els va fer desaparèixer ja que no els va considerar dignes.

Segons conta, en diversos escrits, en aparèixer-se-li Jesucrist en la creu cinc vegades, decideix deixar la vida mundana i es retira a la vida contemplativa i comença la seua **etapa religiosa**.

Comença a estudiar llatí i fins i tot compra un esclau sarraí per poder aprendre àrab. Prengué part en deliberacions, universitats, concilis, etc.

Viatjà molt per totes les terres del Mediterrani (que era el món d'aleshores): Geòrgia, Nord d'Àfrica, París, Gènova, Tunis, Roma, Barcelona, Tunis, Xipre, Bugia, Viena i es diu que mor a Tunis el 1315. Per les terres musulmanes predica i discuteix entre ells la religió cristiana.

¹ **Liber iudiciorum** (Llibre dels judicis). Compilació de lleis formada el segle VII, al regne visigòtic, per iniciativa de Recesvint al vuitè concili de Toledo (653) per tal d'unificar la legislació dels gots i dels hispans. Abasta els drets polític civil, penal i processal i en petita part afecta el dret eclesiàstic; el jurista Bonhom en féu una gran tasca de divulgació, en publicar-ne una edició, amb el títol de *Liber iudicum popularis* ('Llibre popular dels jutges'). El monestir de Montserrat conserva fragments d'una versió en català del *Liber de mitjan segle XII*, que precedeix gairebé en un segle la traducció castellana i mostra la seva popularitat com a font de dret. (Josep M Pons i Guri) (G.E.C.)

L'OBRA DE RAMON LLULL.

L'obra és extensa i sobre diverses matèries i més tenint en compte que va escriure sense tenir un residència fixa: **243 obres** autèntiques i algunes d'elles molt gruixudes. Utilitzà l'àrab, el català i el llatí en prosa, i un provençal catalanitzat en poesia.

Ell es cregué inspirat per Déu així va escriure "*Llibre de Contemplació*", i altres llibres del mateix estil de l'art lul·lià.

Les obres en prosa

Com a exemple de llibre científic: "*Llibre de quadratura e triangulatura de cercle*".

"*El llibre de gentil*" és un llibre on hi ha una admirable correcció i respecte entre les tres religions predominants del mediterrani i en aquella època, jueus, cristians i musulmans.

"*El llibre de l'orde de cavalleria*" Tractat sobre la formació del cavaller: influencià en l'obra de l'autor del "*Tirant Lo Blanc*".

El "*Llibre de contemplació en Déu*", primer el va escriure en àrab, després en català. És quatre vegades més llarg que "*El Quixot*", cada dia s'ha de llegir un capítol. Està ben estructurat, té 365 capítols. Apareixen notes autobiogràfiques i té un caràcter enciclopèdic.

El "*Blanquerna*" (1285) Apareixen trets reals que van succeir durant l'època: és com una novel·la són cinc llibres i un epíleg: Primer: Sobre el matrimoni (d'Evast i Aloma), Segon: Sobre la vida religiosa: (vida de Natana i Blanquerna), Tercer: Sobre els prelats (Blanquerna), Quart: sobre l'estament apostòlic (Blanquerna, Papa) Cinquè: Vida ermitana (Blanquerna es retira de ser Papa).

El "*Llibre de meravelles*" Es divideix en deu parts (Déu, Angels, Cels, Elements, Plantes, Metalls, Bèsties, Home, Paradís, Infern): L'obra és com una enciclopèdia de trama narrativa basada en el pelegrinatge d'un jove Fèlix (au Fènix) per totes les parts esmentades dalt. La part més famosa el "*Llibre de les Bèsties*" que és una apologia política i sociològica sobre els homes.

El "*Llibre d'Amich e Amat*" i "*L'Arbre de Filosofia d'Amor*" són llibres sobre l'amor a Déu amb l'amic que és l'home i l'Amat que és Déu. Al segon apareix el simbolisme de l'arbre com a unió de la terra i el cel.

Les obres en vers

Les seues intencions eren didàctiques. De vegades se serveix de cançons populars. Tendeix a la rima fins i tot en les seues proses.

"*El cant de Ramon*" té una impressionant i dolorosa confessió personal.

"*Lo desconhort*" Poema de 828 versos alexandrins, hi ha dades autobiogràfiques.

"*Plany de la Verge*" Mateixa rima que l'anterior 31 estrofes relat de la passió i mort de Jesucrist des del punt de vista de la Mare de Déu.

"*Los cent noms de Déu*", "*Hores de Nostra Sancta Maria*" "*Medicina de pecat*" "*Concili*" (aprofitant el Concili de Viena de 1311).

Rimes i estrofismes

Pobresa de rimes (verbs, adjectius i repeticions de paraules, comprensible si és monorrima). Variades estrofes: alexandrí, heptasíl·lab, tetrasíl·lab.

La llengua i l'estil de Ramon Llull

En fer poesia es veu molt influenciat per la llengua provençal que serà la llengua usada per tots els poetes de l'època fins Ausias March.

La llengua de la prosa és molt més moderna, prosa perfecta, tant en la sintaxi com en el lèxic: mots tècnics, pocs dialectalismes i pocs arabismes, consta de 7.000 paraules diccionàries (Cervantes, 4 segles més jove, en gasta 12.372) 72% del català, 18% llatinismes, 1% provençalismes, 2% noms propis, 7% paraules usades només pel nostre autor.

LES QUATRE GRANS CRÒNIQUES.

La Crònica de Jaume I anomenada *Llibre dels Feyts*, escrita en dues tandes la primera a Xàtiva (el 1244) i l'altra a Barcelona (el 1274), per Jaume I que segurament dictaria els seus records. Hi ha vacil·lacions, repeticions i certs desordres sintàctics propis de l'estil viu i espontani que la caracteritza.

La Crònica de Bernat Desclot (redactada entre 1283 i 1288) es titula *Llibre del Rei Pere e dels seus antecessors passats* és una de les millors cròniques d'entre les quatre grans cròniques, tant pel seu mèrit literari com per la confiança que mereix en general la informació que dona. Relata els fets del regnat de Jaume I, especialment la conquesta de Mallorca, i més minuciosament, els del seu fill Pere el Gran, per a l'estudi del qual constitueix la millor de les fonts. Està plena de vivències personals, hi ha una forta presència d'arcaïsmes i dialectalismes encara que esvaeïdes per l'estàndard cancelleresc.

La més literària potser siga la de *Ramon Muntaner* (1265-1336) que va viure diversos fets de l'època i els conta en primera persona. Apareix la llengua popular, la més llarga i la més popular de les quatre grans cròniques. Historia un ampli període que va des de l'engendrament de Jaume I (1207) a la coronació d'Alfons el Benigne (1328). El seu testimoni augmenta de vàlua a mesura que avança la crònica.

Finalment la quarta gran crònica és *la del Rei En Pere IV El Cerimoniós* o el del Punyalet (1336-1387). És la més curta de totes. No és tan espontània com les altres i es caracteritza per tenir descripcions precises i coloristes.

LECTURES DE RAMON LLULL I LES GRANS CRÒNIQUES:

Llibre de les bèsties. Ramon Llull. Edicions 62 i la Caixa. (versió antiga)
Llibre de les meravelles. Ramon Llull. Edicions 62 i la Caixa. (antiga)
Evast e Blanquerna. Ramon Llull. Edicions 62 i la Caixa. (antiga)
El llibre de l'orde de cavalleria. Ramon Llull. Edicions 62. (antiga)
La vida coetània. Ramon Llull. Editorial Palestra. (antiga)
El llibre dels fets. Jaume I. Edicions 62 i la Caixa. (antiga)
Crònica I i II. Ramon Muntaner. Edicions 62 i la Caixa. (antiga)
Crònica. Bernat Desclot. Edicions 62 i la Caixa. (antiga)
Llibre de meravelles. Ramon Llull. Editorial Teide (versió modernitzada)
Llibre de les bèsties. Ramon Llull. Edicions Bromera (modernitzada)
El llibre dels fets. Jaume I. Editorial tres i quatre. (modernitzada)
El llibre dels fets. Jaume I. Editorial Teide (modernitzada)
Crònica. Ramon Muntaner. Edicions Bromera. (modernitzada)
Crònica. Ramon Muntaner. Editorial Teide. (modernitzada)
Crònica. Bernat Desclot. Editorial Teide. (modernitzada)

BIBLIOGRAFIA BÀSICA SOBRE RAMON LLULL I LES GRANS CRÒNIQUES:

Història de la literatura catalana. volum I Riquer/Comas/Molas Editorial Ariel.
Literatura 3.er. de B.U.P. Vicent Salvador/Vicent Escrivà. Editorial Gregal.
Literatura catalana. Dels inicis als nostres dies. Diversos. Editorial Edhasa.

ACTIVITATS

- a) Busca en una enciclopèdia les paraules *joglar* i *trobador* i escriu-ne un resum i quina diferència hi ha entre els dos conceptes.
- b) Consultant una bona enciclopèdia fes un resum de la vida de Ramon Llull.
- c) Escriu una ampliació sobre les quatre grans cròniques seguint la Gran Enciclopèdia Catalana o qualsevol introducció o pròleg de les obres que apareixen esmentades en aquesta mateixa pàgina com lectures recomanades.

ACTIVITATS SOBRE UN TEXT DE RAMON LLULL

- a- Lectura comprensiva del següent text.
- b- Escriu el text però transformant les formes arcaiques en modernes de la següent manera: *...Diem amb vertadera intenció i paraula que aquest llibre és bo i profitós per a alegrar...*
- c- Es tracta d'un fragment escrit per Ramon Llull, però de quin llibre és? Comentari escrit, tot seguint els apunts, la bibliografia o l'explicació del professor.
- d- L'objectiu principal de la vida de Ramon Llull es correspon exactament a l'objectiu del llibre de Ramon Llull? Explica-ho per escrit consultant apunts o explicacions o bibliografia.
- e- Escriu el lèxic dubtós i comenta'l en equip i després entre tota la classe.
- f- Ramon Llull usa molt en el fragment les enumeracions, marca-les i digues com ha construït les enumeracions que ha fet.

*...nos deïm ab vertadera entenció e paraula que aquest llibre és bo e profitós a alegrar, e a consolar, e a dar consell, e a dar saber e saviea, a amar, e adorar, et a contemplar, e a fortificar, e a menysprear aquest món, e amar vós e la celestial glòria, e confiar e a esperar en vós; e per aquest llibre pot hom haver sanitat sensualment e entel·lectualment, e pot hom ésser sanat de malautia sensual e entel·lectual; car aquest llibre és la via e la carrera per lo qual e en lo qual hom pot haver e usar de les set vertuts e pot hom vençre e destruir tot pecat mortal e venial... Tant és bo, Sènher aquest llibre, que ell és bo a veer, e a oir, e a odorar, e a gustar e a sentir, e a cogitar, e a percebre, e a haver consciència e subtilea e animositat, car enaixí com lo cavall és bo a cavalcar, e l'astor (Ocell de rapinya de la família dels falcònids (*Accipiter gentilis*), semblant a l'esperver, però més gros, apreciat en falconeria.) a caçar, e lo ferre a tallar, e lo foc a coure, e lo pa a menjar, e lo sol a lluir, enaixí aquest Llibre de Contemplació és bo a usar e a endreçar totes les sensualitats a les entel·lectuïtats qui són en home...*

BERNAT METGE (1340-1413)

Bernat Metge va ser un dels secretaris de la Cancelleria Reial, els quals van ser els primers grans traductors d'obres llatines clàssiques al català.

La seua actitud davant la vida va ser original i innovadora i manifestà el seu modernisme i humanisme: crítica, ironia, escepticisme, exaltació de la bellesa com a finalitat.

Quan faltà la reina Elionor de Sicília, Bernat Metge fou adscrit en qualitat d'escrivà al servei del futur rei Joan I. Quan va morir el rei és acusat d'haver estat un dels col·laboradors de la seua mort i per tant empresonat i, a la presó, escriu l'obra més famosa "*Lo Somni*".

Lo Somni consta de quatre parts o llibres:

Al primer, l'autor tancat a la càrrec rep en somnis la visita del rei Joan I, mort feia poc, escèptic davant la immortalitat de l'ànima.

Al segon hi ha comentaris de l'actualitat i se li apareix el rei acompanyat per dos personatges que representen les seues afeccions: Orfeu (músic) i Tirèsias (endeví).

Al tercer l'endeví Tirèsias comenta els amors il·lícits de Bernat Metge i ataca les dones.

Al quart s'elogien les dones, des de les reines antigues fins les més modernes.

El llibre més original és el segon. Hi ha un munt de llatinismes, i fins i tot calcs sintàctics del llatí.

SANT VICENT FERRER (València 1350 - Vannes 1419)

Nombrosíssims els testimonis de l'eficàcia multitudinària de les predicacions de Sant Vicent, que es van produir per tota la Corona d'Aragó: Barcelona, València, Tamarit de Llitera, Casp, Mallorca, Perpinyà, Tolosa, Castras, etc. Va intervenir en alguns esdeveniments decisius històrics de l'època, com per exemple al compromís de Casp (on es decidí l'elecció del rei castellà Ferran d'Antequera per a la Corona d'Aragó). Va ser canonitzat el 1455.

L'obra important, també des del punt de vista literari, són els "*Sermons*", dels quals se'n conserven 280. N'hi ha un centenar publicats. I els coneixem gràcies als reportadors que eren clergues, teòlegs i juristes de mà ràpida per escriure que prenien paraula a paraula els sermons. Hi havia, fins i tot, qui traduïa al llatí. Tenim un retaule que ho testifica. Tots els sermons publicats són resums (els sermons duraven més de 3 hores) i segons els textos no podem dir que duraven tant. Té certa influència de Francesc Eiximenis. S'adreça als oients i moltes vegades al·ludeix a persones concretes. Usa molt la gesticulació. Intercala diàlegs, onomatopeies i adaptació popular de textos bíblics. Té molta animadversió als escriptors profans. El seu llenguatge de vegades és sintàcticament desgavellat.

ANSELM TURMEDA (Ciutat de Mallorca, 1350 - Tunis, 1427)

Biografia

La seua **vida** potser ofereix més interès que els seus escrits. Estudia a Mallorca, Lleida i ingressà en l'orde de Sant Francesc. El 1385 influenciat per un mestre seu de Bolonya s'embarca cap a Tunis i allí es casa, es converteix al musulmanisme i és nomenat cap de duanes i va exercir de traductor.

El 1394 arribà a Tunis un clergue amb l'encàrrec de convèncer Turmeda que tornés al cristianisme. El Papa Benet XIII, des de Peníscola, li escriu també una carta, però segurament tenia por de morir a la foguera per apòstata. La biografia de Turmeda palesa clarament que era un home tingut en molta consideració tant pels musulmans com pels cristians.

Una cosa sembla evident: el nostre autor era un incrèdul, el qual perdé la fe cristiana i abraçà la mahometana com a recurs o fugida.

Pòstumament va tenir un fort prestigi segons una llegenda cristiana va ser capturat pels moros, però abjurà de la religió musulmana i el mateix rei de Tunis li tallà el cap. Segons la llegenda musulmana morí entre ells en olor de santedat, després d'haver escrit "*La Tuhfa*".

La seua producció literària:

"*El llibre de bons amonestaments*" (1398) són 428 versos (estrofes de tres octosíl·labs que rimen i un tetrasíl·lab de rima independent. Tracta de bons ensenyaments. El fragment més famós és l'"*Elogi dels diners*".

Les cobles de la divisió del regne de Mallorques: (1398) Poema de 123 estrofes de vuit heptasíl·labs rimant en abab, bccb. Original composició. Autobiogràfica i conversa amb la reina (que representa Mallorca), la reina li diu que torne i ell contesta que té por de morir socarrat.

"*Disputa de l'ase contra frare Encel Turmeda sobre la natura e noblesa dels animals*" (1418) Va estar prohibida des de l'índex de Madrid de 1583. Demostració de la inferioritat de l'home respecte a l'animal, però per altra banda proclama la dignitat humana en atenció a l'encarnació del fill de Déu. Fa unes profecies al final de l'obra: el pròxim Papa que havia de ser de la família dels Colonna, Cisma d'Occident i la destrucció de Barcelona.

"*La Tuhfa o Refutació dels sequaços de la Creu*" (1420, 823 de l'hègira) escrita en àrab. Ataca al tercer capítol (consta de tres) ataca la condició de Déu de Jesucrist, el baptisme, l'eucaristia.

JAUME ROIG (1410-1478)

Vida

Nascut a València, a primeries del segle. Estudià medicina a Lleida i a París. Fou metge de la reina Maria de Castella (dona del rei Alfons V de la Corona d'Aragó). Va ser conseller de la ciutat, administrador d'un famós valencià i examinador de metges. Va morir el 1478.

Obra

"*L'Espill o llibre de les dones*" va ser redactat pel 1460 a Callosa d'En Sarrià on s'havia refugiat fugint de la pesta que assolava la ciutat de València. És escrit en 16.359 versos de quatre síl·labes i del qual tenim exemples en els apunts i exercicis de poesia. Només en conservem un manuscrit, tot i que durant el segle XVI fou imprès tres vegades.

Argument de l'*Espill o llibre de les dones*

Prefaci: El narrador anuncia la seua intenció.

1ª part (o primer llibre): "La Joventut", orfe de pare i foragitat de casa per la seua mare, es veu obligat a guanyar-se la vida i emprèn un viatge aventurer, primer per Catalunya i després per terres de França.

2ª part (o segon llibre): "De quan fon casat", narra una peregrinació a Sant Jaume (Santiago de Compostel·la) i els successius fracassos matrimonials.

3ª part (o tercer llibre): "De la lliçó de Salomó", el nostre protagonista, desesperat, vol casar-se amb una parenta i se li apareix Salomó, el qual gran coneixedor dels defectes femenins, profereix una crítica destructiva contra les dones.

4ª part (o quart llibre): "D'enviudar", després de pelegrinar per diversos monestirs catalans es retira a València i duu una vida de pietat. Al final salva de la crítica general a la Verge Maria i la seua muller Isabel Pellisser, aquesta apareix amb aquella citació enigmàtica: "D'ella'm record:/ Is primer mort,/ lo peix llisser/ hac nom primer/".

Característiques generals de l'*Espill o llibre de les dones*:

Misogínia: Aversió a les dones. No representa cap originalitat perquè aquest tema apareix en el Corbaccio de Boccaccio.

Realisme en descriure, al qual sotmet en un procés de deformació grotesca.

La limitadíssima longitud dels versos determina l'estil del llibre, i de vegades fa la lectura difícil. La **sintaxi** en ocasions ix perjudicada. El **lèxic** és una de les aportacions de l'obra de Jaume Roig, fent servir un llenguatge col·loquial de la València de l'època.

SOR ISABEL DE VILLENA. (1430-1490)

Són poc freqüents els casos medievals de literatura femenina. La seua única obra coneguda, "*Vita Christi*", és una vida de Jesucrist. Va ser imprès el 1497, set anys després del Tirant perquè la reina Isabel la Catòlica demanà una còpia, pel que es dedueix, no tenia dificultats en llegir obres en la nostra llengua, malgrat ser reina castellana. Isabel de Villena va viure molt de temps a València on fou abadessa d'un convent de monges.

Sorprenen moltes afirmacions i conta amb molta imaginació per suplir la manca de notícies evangèliques la vida en els darrers anys de Maria. Ofereix notes d'intimitat: descripció de la casa de Sant Josep i la Verge Maria. Són abundants els diminutius: raonetes, fillet, closet, xiquet, cabet. Mentre que la descripció dels llimbs² i el cel és feta de manera molt solemne. Podem dir que és molt feminista i més tenint en compte que volgué respondre al misoginisme de l'obra de Jaume Roig "*L'Espill o Llibre de les Dones*".

LECTURES CORRESPONENTS AL PRESENT TEMA:

Lo Somni. Bernat Metge. Edicions 62 la Caixa. (versió antiga)
Lo Somni. Bernat Metge. Editorial Teide. (versió moderna)
Sermons. Sant Vicent Ferrer. Editorial Teide. (versió moderna)
L'espill o llibre de les dones. Jaume Roig. Edicions 62 i la Caixa. (versió antiga)
El llibre de les dones. Jaume Roig. Editorial Laertes. (versió moderna)
L'espill. Jaume Roig. Edicions Tres i Quatre. (versió moderna)

BIBLIOGRAFIA BÀSICA SOBRE BERNAT METGE, SANT VICENT FERRER I JAUME ROIG I ISABEL DE VILLENA:

Història de la literatura catalana. Vols 2 i 3. Martí de Riquer. Editorial Ariel.
Literatura de tercer de B.U.P. Vicent Salvador. Editorial Gregal.
L'esplendor del segle XV. Diversos. Ajuntament de Gandia.

² llimbs m pl 1 catol Lloc on estaven detingudes les ànimes dels justos esperant la redempció del gènere humà i on van les ànimes dels infants morts sense baptisme. 2 estar als llimbs fig No estar gens informat tocant a una qüestió, ignorar notícies conegudes de tothom, etc.

ACTIVITATS

a) Trascriu en versió moderna el fragment d'Anselm Turmeda titulat *Elogi dels diners*:

*Diners alegren los infants
e fan cantar los capellans
e los frares carmelitans
a les grans festes*

*Diners, magres fan tornar gords,
e tornen lledesmes³ los bords,
si diràs "jas" a hòmens sords,
tantost⁴ se giren.*

*Diners tornen los malalts sans,
moros, jueus e cristians
lleixant a Déu e tots los sants,
diners adoren.*

*Diners fan avui al món lo joc
e fan honor a molt badoc⁵,
a qui diu "no", fan-li dir "hoc".
Vejats miracle!*

*Diners, doncs, vulles aplegar.
Si els pots haver no els lleix anar;
si molts n'hauràs poràs tornar
papa de Roma.*

b) Explica, per escrit i en versió modernitzada els versos següents de Jaume Roig:

*Des que só nat,
no viu en fembra⁶.
que fon casada
molt instruïda
pel marit seu,
molt ben morir;
desconsolat,
fora de si.
subplantador
blanc e vermell
D'ella em record:
lo peix llisser*

*tanta bondat
D'aquesta em membra⁷
e ben criada
e tal nodrida
lo qual la véu
restà (sé-us dir)
alienat⁸,
Bé'l coneguí
e lluitador;
és lo nom d'ell.
Is, primer mort,
hac nom primer.*

³ lledesmes: legítims

⁴ tantost: immediatament

⁵ badoc: ximplet

⁶ fembra: dona

⁷ membra: recorde

⁸ alienat: desequilibrat

c- Llig el fragment del "sermó sobre Santa Margarita" de Sant Vicent Ferrer i contesta les preguntes que s'hi formulen després.

d- Escriu resumint en un màxim de cinc línies el fragment del Sermó.

e- Quina és la principal característica que fa servir Sant Vicent Ferrer en el sermó de santa Margarita?

f- Explica el significat de les següents paraules: prefet, allèn, curava.

Un dia ella, estant amb les ovelles, veus que el prefet (càrrec romà) de Roma passava per allèn (adv l'altra banda), que s'apellava Olimbrius, ab molta gent; e ell véu-la, e retingué lo cavall dient:

-Ooh, com és bella aquesta creatura!

E tots los altres digueren:

-Que guardau (mireu), senyor, aquella criatura com és bella?

E estant així parlant, dix lo prefet:

-Lo cor me diu que la prenga per muller.

Respongueren aquells:

-Ooh senyor, ella és filla d'algun llaurador, pobre hom, je vós, qui sou tan gran senyor, que la prengau per muller, que podeu pendre tal donzella, filla de tal gran senyor, o tal!

E ell dix:

-No pot ésser que sia filla de pobre hom, que tan bella sia.

E Santa Margarida oïa açò, i no es movia ne curava d'allò, mas filava, ni els guardava, mes estava així amb lo cap baix. E lo prefet dix:

-Feu-la'm venir!

E la u d'aquells anà i dix-li:

-Bona filla: lo senyor vos demana.

Ella sol no es mogué, çò és, torbant-se, mes vingué davant ell, e quan fo davant lo prefet, dix lo prefet:

-Ben siau venguda.

Ella respòs:

-Déus vos dó bona vida.

E ell dix:

-Digau filla: de quin llinatge sou?

Ella li respòs:

-Jo só filla del patriarca d'aquesta ciutat.

Dix lo prefet:

-Haa! ¿No ho deia jo ja a vosaltres que no devia ésser filla de pobre hom?

g- Lectura comprensiva i contextualitzada del fragment del llibre primer de "Lo Somni" de Bernat Metge

h- Qui parla? Amb qui parla? Consulta els apunts per saber-ho.

i- Quina de les seues actituds davant la vida queda ben reflectida en el fragment llegit? Comenta-la.

j- Assenyala una imatge poètica del fragment i explica de quin tipus és tot seguint la teoria poètica on s'explica.

k- Quina creus que és la raó per la qual escriu aquest fragment l'autor barceloní? Explica-la.

Nostre Senyor Déu, havent gran compassió de la tua ànima, la qual era disposta a perdició perpetual (per tal com no solament dubtaves, ans, seguint l'opinió d'Epicuri, havies (tenies) per clar l'ànima morir qualche jorn ab lo cors, lo contrari de la qual cosa dessús (damunt) t'he fet atorgar), ha ordenat que jo vengues a tu, per mostrar-te clarament per experiència çò que per scriptures e inducció mia no havies volgut saber ne creure. Tu saps bé quantes vegades ne parlest e en disputest estretament ab mi mentre vivia, e jamai no't poguí induir a creure-ho fermament, ans difugies ab evasions colorades, e a vegades atorgaves ésser possible, a vegades ho posaves en gran dubte; e finalment jo coneixia ben que en lo teu cor de dura pedra era sculpit ab puncta de diamant tot lo contrari. E si no fos per lo bon voler que t'havia, per los agradables serveis a mi per tu fets e per tal com esperava raonablement que t'allunyaries d'aqueixa vana opinió, jo per zel de justícia te n'haguera castigat.

AUSIAS MARCH (Gandia, 1397-1459)

Vida:

Fill del també poeta Pere March. Pertanyia a la noblesa i va senyor del lloc de Beniarjó i de les alqueries de Pardines i Vernissa, al ducat de Gandia. Participà militarment al servei del rei Alfons el Magnànim. El 1425 és nomenat falconer major del rei. Es casà dues vegades: Isabel Martorell (germana de Joanot) i amb Joana Escorna, no va tenir cap fill legítim. Però sí de naturals, segons els seus testaments.

Obra:

La poesia d'Ausias March suposà el trencament amb la tradició trobadoresca. En la seua poesia ens conta tot allò que l'obsessiona: l'amor, les relacions amb Déu, la mort, l'ètica. La seua obra serà impressa vuitanta anys després de mort: 46 poemes. Més avant es publicaria tota la seua producció 128 poemes.

Cants d'amor: Dir amor en Ausias és dir dona, i són dones reals que s'estimen o s'odien per unes raons concretes i no per un afany d'idealització ni tampoc per misogínia.

Utilitza el "senyal" trobadoresc per amagar el nom de la dona, és a dir fa servir una mena de pseudònim en comptes d'escriure el nom autèntic de l'estimada.

Primera etapa: Plena de seny -19 poemes.

Segona etapa: Llir entre cards -35 poemes.

Tercera etapa: Oh foll amor -11 poemes (maduresa i senectud)

Quarta etapa: Amor, amor -12 poemes (avorriment i fàstic).

Cants morals: Tradició filosòfica, analitza sentiments, contradiccions i realitzacions.

Cants de mort: Els escriu quan ja era vell. El destí de l'ànima i la justícia de Déu.

Cant espiritual: Comunicació amb Déu, perquè l'ajude a vèncer la seua falta de religiositat.

Estil:

Popular pel que fa a la sintaxi i el lèxic. Apareixen objectes de la vida quotidiana (bugada, cassola en forn, vents, ciutats, etc.)

Sol fer comparacions, imprecacions i interrogacions com a recursos d'aproximació del lector a l'obra.

LA NOVEL·LA DE CAVALLERIES.

La cavalleria com a tema feudal:

Tenia una estructura i una reglamentació molt rígides que havien de ser respectades per tot aquell que hagués estat armat cavaller. L'ideari de la cavalleria es fonamentava en les següents bases:

- Defensa de la religió.
- Atenció i protecció als més dèbils.
- Fidelitat al rei.
- Menyspreu per la mort i el dolor.
- Recerca de l'honor i de la glòria.

Ramon Llull va escriure el "*Llibre de l'orde la cavalleria*" i Pere el Cerimoniós "*Tractat de cavalleria*", ambdós amb finalitat didàctica i amb grans dosis de realisme.

"*Curial e Güelfa*" (Segle XV).

El 1876 Manuel Milà parlà per primera vegada d'un manuscrit del segle XV, anònim i sense títol (l'actual títol s'ha tret dels dos protagonistes), trobat a la Biblioteca Nacional de Madrid. Es va pensar que era una traducció. Però tots els investigadors afirmen la seua catalanitat. En el congrés Internacional de Llengua i Literatura Catalanes celebrat a la Universitat d'Alacant el mes de Setembre de 1991 el Sr. Jaume Riera, responsable de l'Arxiu del Regne de la Corona d'Aragó, va declarar que l'obra medieval és falsa i que el seu descobridor del segle XIX, Manuel Milà i Fontanals, era realment l'autor. La majoria, però dels historiadors de la literatura encara defenen l'antiguitat primera de l'obra.

Argument i estructura:

-1er. llibre: Curial, protegit i educat pel Marquès de Monferrat s'inicia en el món de l'aventura cavalleresca. Güelfa és una viuda jove enamorada de Curial.

-2on. llibre: Més ràpid en quant a l'acció. Hi apareixen tornejos cavallerescos, viatges, i el personatge femení Festa, donzella de Güelfa que acompanya Curial per informar a la seua senyora sobre tot el que fa el cavaller, les escenes del convent de monges, la donzella Laquesis que enamora Curial, etc.

-3er. llibre: Viatge al pròxim orient, captiveri a Tunis (la donzella Camar se suïcida per ell, Güelfa l'esquiva. Obté finalment el perdó de Güelfa i s'hi casa.

Les fonts de l'obra:

La part narrativa, sobretot al començament basat en una obra titulada "*Petit Jean de Saintrée*". Tradició clàssica: Plató, Aristòtil, Ovidi. De la tradició europea més pròxima: Dante, Boccaccio, trobadors. De la catalana: Ramon Llull, de la "*Crònica*" de Ramon Muntaner.

L'estil:

Atmosfera sensual, personatges femenins: Laquesis, Festa, Camar. Fluidesa dels diàlegs, metàfores, imatges, proverbis i modismes populars. Interrogacions i imprecacions a fi d'aproximar-se al lector.

TIRANT LO BLANC

Joanot Martorell (1413-1468) va nèixer l'any 1413 a Gandia. Fill de funcionari reial. Pertanyia a la noblesa. Emparentat amb el poeta Ausias March. Va ser senyor dels llocs de Murla i Benifabrim. Va fer llargues estades a Anglaterra, Portugal i Itàlia, com a conseqüència de diverses lluites cavalleresques.

Primerament va escriure "*Guillem de Varoic*" relat inacabat. El protagonista del qual és un noble que avorrit i desenganyat del món es retira en una ermita viu a Anglaterra que és ocupada pels moros i ell torna a defensar la pàtria. És basat en dos llibres: la part didàctica en el "*Llibre de l'orde de cavalleria*" de Ramon Llull, i la part novel·lesca procedeix del "*Guy de Warwyck*" relat anglonormand del segle XIII.

Entre 1460 i 1468 escriu "*Tirant lo Blanc*". (Darrerament el crític Josep Guia ha posat en dubte l'autoria de Joanot Martorell i pensa que l'autor és el també valencià Joan Roís de Corella) Publicat el 1490 a València i el 1497 a Barcelona. Es van traduir molt prompte al castellà i a l'italià. Al francès en el segle XVIII. Va influenciar en altres obres com "*L'Orlando Furioso*" d'Ariosto, Shakespeare i a Cervantes (qui va dir sobre la novel·la de Martorell que *es el mejor libro del mundo*). Quan es publicà a València va ser retocada per Martí Joan de Galba.

Argument del Tirant:

La novel·la s'inicia amb les aventures del cavaller "*Guillem de Varoic*" que passa Tirant a Anglaterra, on és armat cavaller. Alligonat Tirant per Guillem de Varoic, marxa a França, Sicília i Rodes. Va ser cap de l'exèrcit bizantí i, després d'una aventura pel nord d'Àfrica, es casa amb Carmesina, finalment Tirant mor víctima d'una malaltia i Carmesina fineix pel dolor que li produeix la mort del seu marit. L'acció amorosa corre al costat de la militar i manté atent al lector.

Modernitat del Tirant:

S'abandona definitivament els ideals medievals (religió, cavalleria) i s'apropia d'ideals burgesos (plaer, raó, humor). Els fets són explicats mitjançant la raó i la lògica, i no per la fe i el misteri ni per la màgia. Els protagonistes es mostren tal com són. Hi ha escenes plenes de sensualisme i d'erotisme. La cavalleria entra en crisi. No es critica directament la cavalleria però tampoc se'n fa elogi.

Joan Roís de Corella (Gandia? 1433/43 - Valencia 1497)

Biografia:

S'intitulava cavaller i mestre en teologia. Fill d'Ausias Roís de Corella i d'Aldonça, la seva família estava en estreta relació amb les d'Ausias Marc i de Joanot Martorell. Entre el 1455 i el 1461 ja tenia el suficient prestigi literari per a canviar lletres de casuística amorosa amb el príncep Carles de Viana, el qual ostentava aleshores el títol de duc de Gandia. Entre la darrereria del 1468 i el començ del 1471 obtingué el grau de mestre en teologia. Heretà dels seus pares una fortuna que li permeté de dur una vida benestant i de lliurar-se al conreu de la literatura. Tingué amors amb una dama dita Isabel Martínez de Vera, a la qual passà la seva herència i de la qual tingué un fill, dit també Joan Roís de Corella, que fou cavaller de Sant Jaume de l'Espasa, i una filla dita Estefania.

Obres religioses:

Fou un escriptor prolífic i divers, tant en prosa com en vers i tant en temes religiosos com profans. A la fi de la seva vida dugué a terme la llarga tasca de traduir la *Vita Christi* del cartoixa Ludolf de Saxonia i imprimí a Venècia (potser per tal d'esquivar la inquisició valenciana) una bellíssima i literal versió dels *Salms feta sobre la Vulgata*. Les seves *vides de Santa Anna i de la Magdalena* i la seva *història de Josep, el fill de Jacob*, són excel·lents mostres de bella prosa i d'habilitat narratva, en què s'expressa amb certa llibertat pel que fa al tracte de l'assumpte i recorre a llegendes i tradicions dels apòcrifs⁹.

Obres profanes:

Cert interès tenen les seves breus proses de circumstàncies, així com el seu epistolari de tema sentimental amb el Príncep de Viana (el qual li respon en castellà), i la seva presència, com a relator, en les sessions de la *tertúlia* que *Berenguer Mercader* presidia en el seu palau de Valencia, on diversos nobles glossaven temes mitològics. En aquest sentit són molt elegants i artificioses les seves proses, on exposa, seguint Ovidi, *faules mitològiques*, com les de Mirra, Narcís, Tisbe, Biblis, Hero i Leandre, el judici de Paris o Jasó i Medea. Però el cim del seu art en prosa és una obra brevíssima intitulada *Tragedia de Caldesa*, encertada descripció d'un desengany amorós bastida damunt d'una anècdota tan tènue com densa, que sens dubte reflecteix un fet real. La seva prosa és sempre elevada digníssima, culta, amb èmfasi i retòrica declamàtòria, però sense caure en el ridícul ni en la pedanteria. Usa llatinismes de bella factura i recargolada ressonància, l'elegància i el bon gust presideixen les seves audàcies sintàctiques i sap donar a la frase una encertada harmonia, el seu estil ha estat denominat 'valenciana prosa'.

Poesia:

És el millor poeta valencià de la segona meitat del segle XV, i un autèntic artífex del vers al qual dona una moderna i sumptuosa sonoritat. El seu ofici es palesa a la famosa *Oració a la Mare de Déu*, la fredor de la qual és compensada per la intel·lectualitat de les imatges, el nobilíssim to declamatori i per versos que són vertaders encerts. L'expressió condensada i solemne dels múltiples *epitafis*¹⁰ que escriví és d'una bellesa autènticament marmòria. Els seus versos estramps, o sia sense rima, però de sonoritats molt calculades constitueixen l'encert més gran d'aquest poeta. És molt elegant, delicada i fins i tot sensible la seua *balada de la garsa i de la merla*.

⁹ m pl bíbl Grup de llibres religiosos que no són considerats canònics.

¹⁰ epitafi m. Inscripció sepulcral.

BIBLIOGRAFIA I LECTURES CORRESPONENTS AL PRESENT TEMA,

Història de la literatura catalana. Volumes 2 i 3 Martí de Riquer. Editorial Ariel.
 L'esplendor del segle XV. Diversos. Ajuntament de Gandia.
 Guia didàctica d'Ausias March i altres poetes. Josep Palomero. Generalitat Valenciana.
 Joanot Martorell, segons Tirant lo Blanch. Josep Palàcios. Ajuntament de Gandia.
 Antologia poètica d'Ausias March. A cura de Joan Fuster. Editorial Tres i Quatre. Col.lecció l'Ham.
 Poesia. Ausias March. Edicions 62.
 Antologia poètica. Ausias March. Editorial Teide.
 Anònim. Curial e Güelfa. Editorial Laertes. (moderna)
 Tirant lo Blanc. Joanot Martorell. Editorial Teide (antiga i moderna)
 Anònim. El Misteri d'Elx. A cura de Lluís Quirante. Editorial Gregal.

ACTIVITATS

- Personatges del poema poema de Roís de Corella.
- Mètrica i rima.
- Quin és l'objectiu del poema ser doctrinal, moralitzador, o senzillament poètic.
- La descripció dels ocells és realista o idealista. Fes una descripció diferent d'un ocell que conegues elaborant un poema.

LA BALADA DE LA GARSA¹¹ I L'ESMERLA¹²

Ab los peus verds, los ulls e celles negres, pennatge blanc, he vista una garsa, sola, sens par, de les altres esparsa, que del mirar mos ulls resten alegres. I, al seu costat, estava una esmerla, amb un tal gest, les plomes i lo lustre, que no és al món poeta tan il·lustre que pogués dir les llaors de tal perla. I ab dolça veu, per art ben acordada, cant e tenor, cantaven tal balada:	(pennatge - plomatge) (esparsa - sola, separada)
Del mal que pas no puc guarir si no em mirau amb los ulls tals, que puga dir que ja no us plau que jo per vós haja amorir.	(pas - passe) (haja amorir - haja de morir)
Si muir per vós, llavors creureu l'amor que us port, e no es pot fer que no ploreu la trista mort d'aquell que ara no voleu.	
Que el mal que pas no em pot jaquir, si no girau los vostres ulls, que em vullen dir que ja no us plau que jo per vós haja a morir.	(jaquir - deixar)

Rois de Corella

¹¹ garsa ornit Ocell de l'ordre dels passeriformes i de la família dels còrvids (Pica pica), de color negre llevat de les plomes escapulars i el dessota de color blanc.

¹² esmerla f ornit Ocell de l'ordre dels falconiformes, de la família dels falcònids (Falco columbarius), el més petit dels falcons europeus.

- e) Transcriu en versió moderna el fragment del poema *Veles e Vents* d'Ausias March. Quin és el tema de les dues primeres estrofes?
- f) Quins són els vents que ajudaran el jo líric al retorn. Quins els vents que no l'ajuden. Fes un esquema on quede clar la situació del jo líric i els vents. Quina és l'explicació que dos vents no ajuden a tornar a casa?
- g) Per què diu Ausias March que els peixos eixiran en terra per gran remei?
- h) Quina relació hi ha al poema entre el tema de la mort i el de l'amor.
- i) Escriu dues de les comparacions que fa servir el poeta en aquesta composició.

VELES E VENTS

*Veles e vents han mos desigs complir,
faent camins dubtosos per la mar. (faent - fent)
Mestre i ponent contra d'ells veig armar;
xaloc, llevant los deuen subvenir (subvenir - ajudar)
amb llurs amics lo grec e lo migjorn, (grec - gregal o vent del Nord-Est)
fent humils precs al vent tramuntanal
que en son bufar los sia parcial
e que tots cinc complexesquen mon retorn.*

*Bollirà el mar com la cassola en forn,
mudant color e l'estat natural,
e mostrarà voler tota res mal (res - cosa)
que sobre si atur un punt al jorn.
Grans e pocs peixs a recors correran (recors - recurs)
e cercaran amagatalls secrets:
fugint al mar on són nodrits e fets,
per gran remei en terra eixiran.*

....

*Jo tem la mort per no ser-vos absent
perquè amor per mort és anul·lats (creu - crec)
mas jo no creu que mon voler sobrats (sobrats - vençut)
pusca esser per tal departiment. (pusca - puga)
Jo só gelós de vostre escàs voler (departiment - separació)
que, jo morint, no meta mi en oblit. (meta mi en oblit - m'oblidge)
Sol est pensar me tol del món delit, (tol - talle, lleve)
car, nós vivint, no creu se pusca fer: (delit - plaer)*

...

*Amor, de vós, jo en sent més que no en sé,
de què la part pitjor me'n romandrà,
e de vós sap lo qui sens vós està:
a joc de daus vos acompararé.*

Ausias March

Introducció.

La decadència és el període cultural i literari que transcorreix durant els segles XVI, XVII i XVIII. S'anomena decadència perquè la nostra literatura, comparada amb la dels segles anteriors i posteriors, pateix una etapa de baixa i escassa producció. La realitat és que molts dels nostres escriptors fan servir el castellà i la producció en la nostra llengua està plena de castellanismes. És un declivi degut a múltiples factors socials, polítics i culturals, d'entre els quals podem esmentar:

La unió amb Castella: Amb el rei Ferran II el Catòlic s'uneix la corona castellana i l'aragonesa, amb la qual cosa les institucions pròpies de la corona aragonesa, i per tant les valencianes, es veuen interferides per les de la corona castellana, per exemple la introducció de la Inquisició, organisme eclesiàstic que tenia com a finalitat de vetllar per la puresa de la fe, investigant els errors i castigant-los públicament, d'origen castellà a la corona aragonesa que significà un atac a la cultura autòctona.

La noblesa es castellanitza seguint els exemples de la monarquia. Això significà també que l'ús públic del nostre idioma a la cort i als organismes rectors va anar minvant i la noblesa s'incorporà als designis imperials de les monarquies de Carles I i Felip II. Encara que la nostra llengua va ser oficial fins el 1716 quan s'acabà la Guerra de Successió i s'estableixen els decrets de Nova Planta¹³.

Una certa desconexió social, humana i política entre Catalunya, València i les Illes Balears que donà lloc a una escassa cohesió entre la població de les diferents regions de la nostra àrea lingüística.

La guerra de les Germanies (1519-23) al País Valencià, que suposà la derrota de les forces populars valencianes que defenien els furs i les lleis pròpies valencianes.

La pèrdua de la Catalunya del Nord (El Rosselló i la seua important capital Perpinyà) que pel tractat dels Pirineus l'any 1659, passarà de la Corona d'Aragó a la Corona de França.

La guerra de Successió (1707-14) amb l'enfonsament i prohibició dels nostres furs, lleis, costums i oficialitat de la nostra llengua.

A pesar de les dificultats socials, culturals i polítiques de l'època, la nostra llengua com a llengua literària, de cultura i de tradició continuà cultivant-se i desenvolupant un marc literari que encara que no tan esplendorós com els segles XIV i XV, tingué la seua importància.

¹³ Són un conjunt de disposicions dictades per Felip V en 1707-16 per les quals abolia l'antiga organització constitucional dels països que integraven la corona catalano-aragonesa i hi establia, d'una manera més o menys completa, l'organització política pròpia de Castella. Com a conseqüència de la victòria que havia assolit a Almansa (1707), **Felip V decidí l'abolició del règim constitucional de la Corona d'Aragó.**

La poesia del Renaixement (segle XVI)

La poesia culta presenta tres aspectes fonamentals:

- Perviu la tradició del poeta de Gandia, Ausias March, per tot el domini lingüístic.
- S'intenta renovar la mètrica per a adaptar el decasíl·lab italià.
- S'imita la poesia popular i tradicional.

Els principals poetes són:

Pere Serafí (1505-1567) que té diverses obres poètiques (en castellà i en català) com un llibre de *poemes amorosos* i un segon llibre de *poemes espirituals*. Continua la tradició del segle d'or (s. XV) per les formes i pels temes. Molt influenciat per Ausias March.

Joan Timoneda (1510-1583) que està vinculat al "*Cancionero llamado Flor de Enamorados*" llibre on es reuneixen romanços, cançons, endevinalles, lamentacions. De 277 peces, 54 estan escrites en valencià.

Lluís Milà (1500-1561) que descriu l'ambient de la cort de Germana de Foix en un llibre titulat "*El Cortesano*", obra bilingüe que constitueix una miscel·lània o barreja de relats, versos, cançons, teatre, anècdotes picants i narracions procedents de la influència de Boccaccio. També va imitar Ausias March.

Joan Baptista Anyes vinculat a la casa dels comtes d'Oliva compongué poemes, en lloança dels nobles valencians implicats en la guerra de les germanies (anomenats mascarats pels seus adversaris agermanats).

La prosa del Renaixement (segle XVI)

Cal ementar l'obra de Cristòfor Despuig (1510-1580) titulada "*Col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa*" acabada d'escriure el 1557, segurament no va ser publicada per por a la Inquisició, perquè el llibre ataca certs aspectes de l'Església i de la jerarquia eclesiàstica. L'obra és composta per sis converses entre tres personatges Líbio, cavaller tortosí, don Pedro, cavaller valencià i Fabio de l'estament reial de Tortosa. Els temes són: Tortosa, història, costums, geografia, etc. Catalunya, la Corona d'Aragó i l'Església.

El Teatre del Renaixement (segle XVI)

Va ser molt important a la cort valenciana de la virreina Germana de Foix. El citat autor Joan Timoneda publicà també obres teatrals. Es perden les formes pròpies d'expressió dramàtica com els famosos drames religiosos anomenats "*misteris*" i apareixen els "*autos*" pròpis de la literatura castellana. Algunes obres de l'època com *La vesita* de Joan Ferrandis d'Herèdia són bilingües.

La Literatura del Barroc. (segle XVII)

El segle XVII esdevé literàriament i estilística influenciat pel barroc castellà (és el segle d'or de les lletres castellanques). Els temes literaris són semblants a les que s'usen a la Meseta: fugacitat del plaer, voluntat ascètica, sentiment de la mort, desengany de la vida i obsessió per la predestinació.

Poesia: El principal autor del segle és Francesc Vicent Garcia (Tortosa 1579 - Vallfogona de Riucorb 1623) conegut com el rector de Vallfogona. El 1703 s'imprimí la seua producció poètica amb el títol de "*L'harmonia del Parnàs*". Poemes de caire amorós, amb agosarades metàfores i retòrica molt treballada i el poemes de caire escatològic que són els que li han proporcionat més fama. Va escriure una peça religiosa.

Narrativa: destaca la titulada "*El Viatge de Pere Portes a l'Infern*", d'autor anònim i influència medieval; tracta d'un llaurador que va a l'infern a buscar un notari que l'havia enganyat. També hi ha nombrosos dietaris i cròniques de fets de l'època com per exemple el de Pere Joan Porcar titulat "*Coses evengudes a la ciutat i Regne de València*".

El Segle de la Il·lustració (s. XVIII)

La vida cultural va tenir un considerable auge a la segona meitat del segle. Hi hagué una tasca erudita i investigadora, realitzada però, gairebé exclusivament en castellà.

Poesia: Destaca l'ús generalitzat del tema de la mort.

Prosa: "*Rondalla de Rondalles*" (1769) de Lluís Galiana, és un conjunt de refranys, adagis, locucions, proverbis i metàfores.

El dietari "*Calaix de sastre*" del Baró de Maldà, 60 volums que van des del 1769 a 1816 i que parlen des de la gastronomia a les anècdotes més trivials. Abunden els castellanismes i no tots els volums han estat publicats encara que es conserven tots els volums manuscrits.

També destaquen els autors valencians Antoni Ortí, poeta, filòleg i historiador. I sobretot Carles Ros (1703-1773) que va escriure diversos tractats sobre el nostre idioma així com col·loquis de caràcter popular.

Teatre: Les característiques principals del teatre del segle és l'ús del vers així com els temes històrics, mitològics i bíblics.

Hi ha dos centres de producció:

El Rosselló: on hi ha un nombrós grup d'autors: Josep Balanda, Miquel Rives, etc. tradueixen obres del francès al català.

I a Menorca, que va estar sota poder francès i anglès durant el segle, va arrelar més el món cultural neoclàssic, hi havia la 'Societat de Cultura de Maó' on destacà Joan Ramis principal autor teatral del segle XVIII: "*Lucrècia*" és la seua obra més famosa que presenta un drama d'amor conjugal que esdevé un atac a la tirania i una defensa de la llibertat.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA I LECTURES SOBRE LA DECADÈNCIA:

Història de la literatura catalana. Volumes 3 i 4. Martí de Riquer. Editorial Ariel.
La decadència al país valencià. Joan Fuster. Editorial Curial.
Història i literatures. Oleza, Joan. Sirera, Josep Lluís. Institució Alfons el Magnànim.
I. El quinientos valenciano. Diversos autors. Diputación Provincial.

Rondalla de rondalles. Lluís Galiana. Universitat de València.
Antologia poètica. Diversos autors. Edicions Alfons el Magnànim.
Coscs evengudes a la ciutat i Regne de València. Pere Joan Porcar. Edicions Alfons el Magnànim.

ACTIVITATS

a) Realitza un informe sobre quatre autors de la Decadència, buscant la font en una bona enciclopèdia. Poden ser d'entre els anomenats en el tema: Pere Serafí, Joan Pujol, Joan Timoneda, Lluís Milà, Cristòfor Despuig, Francesc Vicent Garcia, Pere Joan Porcar, Lluís Galiana, Baró de Maldà, Carles Ros, Joan Ramis...

ACTIVITATS DELS TEXTOS de Lluís Galiana i Pere Joan Porcar.

- b- Lectura del text de "*Rondalla de rondalles*" del pare Lluís Galiana publicat el 1769.
- c- Activitat individual: Fes un resum del fragment. Personatges i tipus social de llenguatge.
- d- Activitat en grup reduït. L'obra de Lluís Galiana té el valor d'estar plena de refranys, adagis i locucions, etc. En el fragment assenyala els refranys que n'hi ha i explica'ls.
- e- Activitat individual-grup reduït-grup classe: Assenyala com a mínim tres expressions que no hages entès i després en equip consulteu-vos i aclariu els significats.
- f- Activitat individual-reduït: La intenció de l'escriptor és oferir una instantània de la manera de parlar a la València de mitjan segle XVIII. Assenyala les expressions o lèxic que ara ja no es fan servir i que apareixen en el text.

...Primer de tot tragueren un grandíssim plat de pollastre, ple de trossos de llomello a coromull, que un gat no el saltaria; i en un sant-i-amén se l'embocaren tot en la garjola, com si foren uns alarbs. L'Auela (que menjava de baldraga) (menjava debades) apretava el suret que era un encant, i tot eren tenallades sense temor de Déu, que pareixia una gran escaramussa, dient a dos per tres: "A carn dura, dent aguda" i "vaja el mos".

Després isqué un perol d'arròs al forn (que els àngels li cantaven i el rei li feia so), i, aplicant-se tots a ell, en menys d'un credo el deixaren tremolant i en pinganelles, (a punt de caure) sense un gra tan solament per a un pardal.

"Com va, tia Bajauna (deia l'Oncle), hi ha ganetes? I ella responia: "Tot siga per amor de Déu; pa i trossets no en falten, que digam". De quan en quan s'oïa Pere el Gros (que era un galdirot (fartó) i un embuder (que menja molt i està flac) que es menjaria els ferros de la presó), i deia:

"Ego me colo. Fam, no em deixes". Eufracieta no s'explicava d'altra manera, sinó que estava bo el suquet. I sa mare, Lleudòmia de la Trena: "Sopa, cau-me en la boca".

En estes i estatres, la carabassa (usada com a recipient) anava que rabiava de mà en mà, sense deixar-la resollar (solatge). Ningú li feia tantes festes com l'auela Bajauna, dient, sempre que acabava de besar-la "Bo, poquet i assovintet és al cos profitoset". L'altre la prenia, i, a la salut de vostès, tocava la trompeta que era un gust, i després deia: "El vi fa sang, i l'aigua fang". I per a no cansar-los més, tots tiraven al negret com a peneques (embriacs) i la jugaven de "Quodore, hasta verte, buen Qüesús! i no vol més Índia que esta, perquè tot lo demás és borraguera", com saben vostès que deia aquell. També tragueren una ollassa de condúmio, que tenia una cafila de coses, i un olor tan bo que podia retornar un malalt pernoliat (Extremunciat, a punt de morir); i agarrant-se de bell nou, no en deixaren péntol (tros), ni quedà rastre ningú, ni tal que ho féu. Uns als naps, que se'ls engolien sense tocar en aros, tan apressa com qui amortalla sogres; altres, als cigrons i a la verdura com a llops; i tots arreu als trossos, i el darrer que escure el plat. Últimament tragueren per postres meló i figues, i, havent begut a la darrereria alguns traguets de palladeta (licor), allò de bo, quedaren quasi pirris (embriacs), fent-los els ulls llanternetes i parlant tots en llatí sense haver-ne estudiat.

g) Comentari escrit de l'aspecte formal del dietari de Pere Joan Porcar.

h) Escriu els castellanismes que apareixen al text.

i) Comentari escrit dels vestigis decadentistes que apareixen.

490 *Festa del bateig de sant Vicent Ferrer* / Diumenge a 27 de giner 1608, se celebra en la parroquia de Sant Esteve lo bateig del gloriós patró nostre Sant Vicent. I est any fonc la primera volta que s'ha celebrat i predicà en valencià lo rector de dita església dit Jeroni Escolano¹⁴.

497 *Monstruo, un gat* / Dijous a 19 de març 1608, dia de sant Josep, a la vesprada, feren la processó de sant Gregori i en lo carrer de verge Maria de Gràcia, a la tornada, vérem en una casa un gat mort ab quatre mans, i quatre peus, i un cos, i un cap i de mig avall era ab dos coes i dos cames cada part. El vérem molts capellans.

501 *Processó de sant Jordi* / A 5, dilluns [maig] se féu la processó de sant Jordi i manaren los senyors jurats la festa.

¹⁴ Escolano, Gaspar (Valencia 1560 - 1619) Historiador. Llicenciat en teologia. Rector de la parroquia de Sant Esteve (1597) i predicador de la ciutat (1606). Fou un dels fundadors de l'Acadèmia dels Nocturns, (1591) i a la qual presentà alguns discursos (inèdits). Participà en diversos certamens poètics amb poemes en castellà (el 1588 i el 1600). La cort del 1604 el nomenà cronista del Regne de València per a la confecció de les *Décadas de la historia... de Valencia*, la seva obra principal, considerada l'obra clàssica de la historiografia valenciana (EDG) (GEC).

506 *Acte de la Santa Inquisició i l'estàtua de Joan Dionís Gasull, notari* / Diumenge a 27 de juliol 1608, hi hagué acte públic de la Santa Inquisició en lo monastir de Predicadors ab gran majestat i cadafals de penitents i n'hi havia més de cinquanta-huit; acompanyaren los frares de Predicadors als penitents i entre ells hi havia una estatua que dia "*Joan Dionís Gazull, notario de Valencia, reconciliado por la secta de Luthero y de Calvino, a 27 de julio 1608*". I en lo any 1619, a 23 de octubre posaren la dita samarreta en la Seu damunt la porta dels Apostols a part de dins.

508 Dimats a 2 de setembre fonc feriat; hi hagué justa poètica en Predicadors i lo Micalet féu grans focs.

522 *Sentència de Martínez, venedor de forment, i dien que sens culpa* / Dimats a 23 de deembre 1608, sentenciaren a Sebastia Martínez, venedor de forments de l'almodi, perquè dien que tresquilava los reals. I espanta que sobre haver-li donat turments *tamquam* cadaver sempre nega, i lo mateix féu al peu de la forca a on li donaren un garrot, perquè estava en una cadira per la volta. Fonc-li advocat misser Joan Baptiste Just, doctor en ciència i consciència i sempre dix que no ho mereixia; sentencià'l lo Justícia Criminal.

525 *Processó general per aigua* / Dimecres a 28 de giner 1609, se féu processó general per aigua a Sant Salvador i es prosseguiren aquelles.

Definició de la Renaixença.

La Renaixença designa l'època entre la Decadència i el Modernisme, podem dir que comença el 1833 quan es publicà el poema titulat "*Oda a la Pàtria*" de Carles Bonaventura Aribau (Barcelona 1798 -1862), poema on s'elogia la nostra llengua i es proposa la identificació entre llengua i pàtria, i que acaba el 1877, quan es premiaren els autors Jacint Verdaguer i Angel Guimerà en els Jocs Florals. La Renaixença afectà a tot el nostre territori lingüístic, més fort a Catalunya, però també a Mallorca i el País Valencià.

El 1841 Joaquim Rubió i Ors (Barcelona 1818 - 1899) va escriure un manifest que havia publicat al "Diario de Barcelona" on exposava les principals reivindicacions del moviment renaixentista:

- Reconstruir la història de l'Edat Mitjana.
- Depurar la llengua, l'ortografia i el lèxic.
- Crear literatura, premsa i editorials.
- Potenciar les pròpies institucions i crear-ne de noves.

Romanticisme i Renaixença.

El Romanticisme literari recorda el temps passat com una pre-existència. Era la ideologia de la nova societat i expressava la concepció del món d'una generació que no creia en cap valor absolut. Va aparèixer a Alemanya i Anglaterra a finals del segle XVIII i durant les primeres dècades del XIX. I al nostre territori entrarà a partir del 1820 i per mig de revistes com El Vapor, El Europeo i després en diverses obres. El romanticisme va ser molt influent en la nostra literatura perquè els ideals romàntics: subjectivitat, el jo íntim, els somnis, les tradicions, els viatges, etc, van acomodar-se molt bé amb els de la Renaixença.

Poesia.

La poesia segueix les tradicions més autèntiques.

A Catalunya destaca l'esmentada "*Oda a la Pàtria*" d'Aribau i altres autors com Joaquim Rubió i Ors que fa servir temes bucòlics, gestes heroiques, llegendes, etc. en la seua poesia. Manuel Milà (Vilafranca del Penedès 1818-1884), que va ser crític i escriptor. Antoni de Bofarull (Reus 1821 - Barcelona 1892) poeta i narrador romàntic conservador i Víctor Balaguer (Barcelona 1824 - Madrid 1901) poeta romàntic liberal i reivindicatiu.

A Mallorca, Marià Aguiló (Ciutat de Mallorca 1825 - Barcelona 1897) va influir, per la seua obra, en altres poetes de l'època. Joan Pons i Gallarza (Sant Andreu del Palomar 1823 - Sóller 1894) autor molt intimista i en la seua poesia predominen els temes sobre la natura.

A València la primera tanda de poetes romàntics i renaixentistes són Josep Maria Bonilla (València 1808-1880), Tomàs Villaroya (València 1812-1856), Vicent Boix (Xàtiva 1813 - València 1880), poeta progressista, i Teodor Llorente (València 1836-1911) amb l'obra *Llibres de versos*, i més conservador que l'anterior. Vicent Wenceslau Querol (València 1837 - Bètera 1889) sobre la majoria dels quals tindrà influència l'obra del mallorquí Marià Aguiló. Constantí Llombart (València 1848-1893) pseudònim de Carmel Navarro va ser també un poeta progressista.

Els Jocs Florals.

Van ser restaurats el 1859 i es consoliden el 1877. Eren uns premis literaris tradicionals que en aquesta època es tornen a convocar i els temes més importants eren donats pels lemes de Fe, Pàtria i Amor. El guanyador aconseguia el títol de "Mestre en Gai Saber". Foren criticats per antiquats i retrògrads, però per altra part van posar en marxa editorials i publicacions i en ells van participar tant els poetes conservadors com els progressistes. Les relacions entre les tres principals regions de la nostra llengua van enfortir-se en aquesta època, un exemple d'això el tenim quan l'any 1859 a la Universitat de València, se celebrà una festa literària en què participaren el mallorquí Marià Aguiló, el català Víctor Balaguer i el valencià Teodor Llorente.

Jacint Verdaguer (Folgueroles 1854 - Barcelona 1902)

Va ser eclesiàstic i escriptor. Autor del gran poema èpic: "*L'Atlàntida*" (1877), obra dedicada a enaltir la gesta del navegant Cristòfor Colom que es transforma finalment en un poema èpic sobre la desaparició del mitològic continent de l'Atlàntida, i rebra diversos premis. També destaquen altres obres poètiques com "*Canigó*" on explica els orígens llegendaris de Catalunya, "*Cants místics*", i d'altres.

El teatre del segle XIX.

Hi ha dues línies: la **culta**, basada en la línia del romanticisme que usará un llenguatge arcaic i medievalitzant. La línia més **popular** que aprofita l'herència del sainet tan popular al País Valencià. Però aquestes dues línies aniran aconseguint una síntesi progressiva i a partir del 1860 apareixen obres realistes. Angel Guimerà que serà el principal autor teatral retardarà aquesta tendència realista en fer obres de caire romàntic. Però amb la seua obra més famosa "*Terra Baixa*" destaca una via realista original.

Pel que fa a autors els principals sainetistes representants de la línia popular són: Josep Robrenyo (Barcelona 1780- Carib 1838) que escriu sainets polítics i costumistes. Frederic Soler (Barcelona 1839 - 1895), que firmava amb el pseudònim de Serafí Pitarra i serà l'iniciador del teatre modern i del sainet paròdic. Josep Bernat i Baldoví (Sueca 1810- València 1864) obres iròniques i escèptiques. I Eduard Escalante (El Cabanyal 1834 - València 1895) que va escriure moltes obres criticant les formes i expressions de les persones que volen pujar de categoria social.

Àngel Guimerà.

El més gran autor dramaturg de la Renaixença és Àngel Guimerà. (1845 Santa Cruz de Tenerife-1924 Barcelona) que començà escrivint poesia de fets concrets, no gens abstracta. Hi ha poemes de tipus històrics, religiosos, experiències pròpies, civils etc.

EL primer teatre que escriu és d'estil romàntic, mentre a Europa triomfa ja el naturalisme i el realisme. Però és un innovador del romanticisme. Encara que les seues obres segueixen l'estructura clàssica del teatre en tres actes: plantejament, nus i desenllaç. La seua producció es pot dividir en quatre etapes:

1ª Etapa històrico-romàntic. Influenciat per Víctor Hugo i Shakespeare. Obra representant: "*Mar i cel*".

2ª Etapa realista: 14 obres, destacades "*La Filla del mar*" i sobre tot "*Terra Baixa*". Hi veiem estètica modernista.

3ª Etapa de noves formes. Destaca "*Arran de Terra*".

4ª Etapa de davallada: En què hi ha sis obres sense cap novetat.

La prosa de la Renaixença. El Naturalisme.

El primer narrador de la Renaixença és Antoni de Bofarull, esmentat ja en poesia, que va escriure la primera novel·la romàntica *L'orfeneta de Menargues*.

El naturalisme, moviment literari creat pel francès Emile Zola, que volia retratar el més exacte possible de la realitat, va ser introduït a Catalunya pel crític literari Josep Yxart i els principals novel·listes naturalistes van ser: Emili Vilanova (Barcelona 1840 - 1905) que escriu sobre els costums de l'època. Josep Pin i Soler (Tarragona 1842 - 1927) qui per mig de Josep Yxart publicà la seua novel·la més coneguda *La família dels Garrigas*. Carles Bosch de la Trinxeria (Prats de Molló 1831 - La Jonquera 1897) va ser un narrador costumista rural. Marià Vayreda (Olot 1858 - Barcelona 1903) de qui recordem la seua novel·la costumista, psicològica i modernista *La punyalada*.

Narcís Oller.

D'entre tots els narradors del segle XIX destaca Narcís Oller (Valls 1846 - Barcelona 1930). Es troba amb una manca de tradició de narradors i amb una llengua molt corrompuda plena de castellanismes, la qual cosa fa que hi haja inseguretat en les seues primeres produccions. Les principals obres són:

"*La Papallona*" (1882), història amorosa amb elements romàntics i naturalistes, influenciat per Emile Zola escriptor francès principal representat del moviment naturalista.

"*L'escanyapobres*" (1884), novel·la realista i naturalista narra la vida dissortada d'un home molt avar.

"*Vilaniu*" (1885), on apareix el tema de la calúnnia sobre dos enamorats.

"*La febre d'or*" (1890), novel·la de costums, que ha estat portada al cinema.

"*La bogeria*" (1898), estudi d'un procés de bogeria condicionada per l'herència i el medi ambient.

"*Pilar Prim*" (1906) Novel·la psicològica amb tècniques modernistes és l'estudi psicològic d'una dona vídua que s'enamora en contra de l'opinió de la seua família.

"*Memòries literàries*", escrites a partir del 1906, on repassa i explica tota la seua producció.

Narrativa curta, o contes, molts títols dels quals són famosos o han servit de base per a novel·les més llargues.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA SOBRE LA RENAIXENÇA

HISTÒRIA DE LA LITERATURA CATALANA. Volum 7. Martí de Riquer. Editorial Ariel.
LITERATURA DE TERCER DE B.U.P. Vicent Salvador. Editorial Gregal.
OBRES COMPLETES. ESTUDI CRÍTIC 1. Narcís Oller. Editorial Selecta.
OBRES COMPLETES 2. Narcís Oller. Editorial Selecta.
LES GENERACIONS LITERÀRIES EN LA RENAIXENÇA. Manuel Sanchis Guarnier. Editorial Lo Rat Penat.

LECTURES

CANIGÓ. Jacint Verdaguer. Edicions 62 i 'la Caixa'.
L'ATLÀNTIDA. Jacint Verdaguer. Edicions 62 i 'la Caixa'.
TOTES LES RONDALLES. Jacint Verdaguer. Edicions Pirene Proa.
MARIA-ROSA. Àngel Guimerà. Edicions 62.
TEATRE (MAR I CEL, TERRA BAIXA, LA FILLA DEL MAR). Àngel Guimerà. Edicions 62 i 'la Caixa'.
CONTES. Narcís Oller. Edicions 62 i 'la Caixa'.
L'ESCANYAPOBRES. Narcís Oller. Edicions 62.
LA BOGERIA. Narcís Oller. Editorial Laia.
LA FEBRE D'OR. I i II. Narcís Oller. Edicions 62 i 'la Caixa'.
LA PAPALLONA. Narcís Oller. Editorial Selecta.
MEMÒRIES LITERÀRIES. Narcís Oller. Editorial Aedos.
PILAR PRIM. Narcís Oller. Editorial Selecta.
VILANIU. Narcís Oller. Edicions 62.

ACTIVITATS sobre el fragment de *Terra Baixa* d'Àngel Guimerà.

- a-** Realitza un informe sobre quatre autors de la Renaixença, buscant la font en una bona enciclopèdia.
- b-** Fes un resum escrit del fragment següent de *Terra Baixa* d'Àngel Guimerà.
- c-** Un tret propi dels textos escrits per al teatre és el que anomenem acotació (sessió 7 de teatre). Quin dels dos tipus predomina aquí? Assenyala les acotacions del text i explica-les enllaçant-les amb el resum que has fet en l'activitat a.
- d-** Comenta el lèxic difícil que apareix al text.
- e-** Fes una llista de castellanismes. Has d'assenyalar-ne com a mínim tres. Per què trobes que n'apareixen tants.
- f-** Fes una llista de frases o expressions que et semblen difícils d'entendre o que creus que són barbarismes i després comenteu-les en grup reduït i finalment ho discutirem en el grup de la classe.
- g-** Comenteu l'espai i l'època on creieu que passa l'acció del text.

L'obra més famosa d'Àngel Guimerà té com a protagonista Marta que es veu obligada pel seu amo Sebastià, a qui estima, a casar-se amb un pastor que no coneix. En l'escena que llegirem hi apareixen els següents personatges:

NURI: Xiqueta molt amiga de la protagonista.

ANTÒNIA I PEPA: Són veïnes de la Marta una mica xerradores i crítiques.

XEIXA: És un bon xicot, amic de Marta que li sap mal tot el que passa ja que veu que l'amo abusa de la innocència d'ella. Com veiem tot l'assumpte del fragment i també de l'obra completa gira al voltant de la protagonista Marta, encara que ella no aparega en aquesta escena.

PEPA, ANTÒNIA, XEIXA I NURI, que ve fent una samarra de punt de mitja.

NURI(de la porta): Ja he dut a jóc els indiots, jo. Que vinc?

ANTÒNIA: I Vine, dona!

NURI: Com que sempre em renyeu perquè m'estic amb la Marta. És que ella m'estima més que vosaltres. Ai, ai.

PEPA: Bé, digues d'allò, d'allò.

(En Xeixa entra i surt del porxo fent feina.)

NURI: De primer... De primer colliu-me aquestos punts de la samarra. M'hi he enganxat per uns rebolls de tant de pressa...

(Los hi cull l'Antònia)

PEPA: Bé, què saps?

NURI: De què?

PEPA: Per què t'han fet anar a l'ermita, doncs?

NURI: Oh, no hi era el Tomàs! L'ermitana sí, que m'ha dit unes coses!... I quines coses m'ha dit l'ermitana!

PEPA: (a l'Antònia, que anava a parlar): Deixa dir a la Nuri.

NURI: Doncs m'ha dit: "Mira't, Nuri: tot això que veus, tot, tot és de l'hereu Sebastià. La caseta en què viviu vosaltres -vol dir la nostra, Pepa-, aquesta ermita, el molí -aquest, aquest-, el mas gran a on viu l'hereu Sebastià, tot això que sembla un poblet escampat, tot, tot és de l'hereu Sebastià". Ves, si me n'ha dit, de coses!

PEPA: Això ja ho sabíem.

ANTÒNIA: Bé, sí!

PEPA: I d'aquí, d'aquí, què t'ha dit?

NURI: Doncs jo tot això no ho sabia, i ella, l'ermitana, i l'ermità, que fa quatre dies que han vingut, ja ho saben.

PEPA: I on era l'ermità?

NURI: L'ermità? L'ermità se n'havia anat a buscar el pastor; un pastor que és de molt lluny, de molt lluny, per casar-lo aquest vespre amb la Marta.

PEPA: (alçant-se): Ja m'ho temia jo.

ANTÒNIA: Aquest vespre?

XEIXA: (tornant al garbell. A part): Té; elles ho han sabut!

ANTÒNIA: I qui l'hi ha fet anar, al Tomàs?

PEPA: El Sebastià. Oi, Nuri?

NURI: (que vol fer samarra): Ai, que m'amoïneu!

ANTÒNIA: Digues, digues.

PEPA: I que no te'n passis res!

NURI: L'hi ha fet anar l'hereu Sebastià. Com que ell és l'amo de tu, i de mi, i de l'ermità, i de la Marta, mira't, ell fa els casaments, i mira't, se casen, i... mira't... és l'amo. Plega'm aquest punt, corre. (No li fan cas.)

ANTÒNIA: (al Xeixa): I aquest que no ho volia que ho sapiguéssim!

PEPA: Doncs hi anirem, hi anirem al casament, mal que tots se rebentin.

XEIXA: A mi sí que...!

NURI: Jo ja fa temps que ho sabia que la Marta ho deia que era de l'hereu Sebastià; sinó que no ho entenia aleshores, ves.

(Riu amb candidesa)

PEPA: Què diu aquesta!

NURI: Jo, jo. Que ho vaig sentir un dia; sinó que no us ho vaig dir a vosaltres perquè me'n donava vergonya; me'n donava!

PEPA: Vejam, què és això; vejam.

NURI: Doncs una tarda, jo que tenia els indiots a l'ombra dels castanyers, me veig venir pel camí de baix a l'hereu Sebastià i a la Marta, i jo que m'amago; i ells que passen poc a poc, poc a poc, com si fessin "passeio", i sento que deia ella plorant: "Ja ho sé, ja que sempre tindrè de ser teva". I ell, l'amo, l'amo que li va fer contesta: "Jo, encara que tu et casessis, i encara que jo em casés, sempre seré teu". Teu vol dir que ell sempre seria de la Marta. Oi que és estrany?

PEPA: Què te deia jo, Antònia?

ANTÒNIA: Això deien?

NURI: Sí que ho deien, sí; i ella plorava, i ell sèrio.

XEIXA: (a part): Fins les criatures s'han d'enterar d'aquestes coses! Jo no ho hauria de permetre que passés avant, això!

NURI: Pepa, explica-m'ho, això. Que la Marta siga del Sebastià, com tu i com jo... ja ho entenc; però que ell siga de la Marta...

PEPA: Bé; deixa-ho córrer.

XEIXA: Al menos cal·leu, ara que ve la Marta.

PEPA: Veuràs; ja ho coneixeré jo de seguida si està contenta.

Concepte i Cronologia.

Com que el moviment de la Renaixença, amb el pas del temps, havia esdevingut un moviment conservador i tancat a les innovacions que hi eren arreu d'Europa, els nous artistes i intel·lectuals intenten obrir-se pas amb una nova concepció de l'art i de la vida, això serà el "Modernisme", és a dir la voluntat de posar-se al nivell d'una modernitat absoluta.

Quan parlem de Modernisme ens referim al període de la història de la cultura i per tant de la literatura catalana que va del 1890 al 1910.

L'escriptor i crític valencià Joan Fuster fou qui donà una definició adequada al terme en el seu llibre "*Literatura Catalana Contemporània*" en dir que el modernisme és el procés de transformació de la cultura catalana, en el canvi de segle, de cultura regional i tradicionalista en cultura nacional i moderna.

La característica més important i que s'hi pot trobar en qualsevol manifestació modernista, i en obres literàries sobretot, és la de l'enfrontament de l'individu amb la societat, l'individu que representa l'home intel·lectual, l'home artista, l'home pensador com a contrari de l'home-massificat que no pensa, que és solament un individu que segueix les normes socials sense discernir tan sols si seria millor canviar-les o podrien ser millorades.

Característiques generals del Modernisme.

Algunes revistes com 'Joventut' i 'Avenç' tenen una importància cabdal en el modernisme. La paraula "modernisme" és usada, per primera vegada, en un article publicat a la revista 'Avenç' el 1884 i és una declaració de principis de la revista. Però en realitat serà en la segona època de la revista esmentada, per l'any 1889, quan s'hi nota un intent de modernitzar. Raimon Casellas feia la crítica d'art i descarrega una certa agressivitat contra la cultura tradicional i establerta.

La majoria dels modernistes són fills de la burgesia comercial i industrial. Lògicament hi ha una fricció entre els pares, encara renaixentistes i conservadors i els fills, més modernistes i liberals, això passa en els casos de Joan Maragall i Santiago Rusiñol.

Van ser centres de tertúlia i de reunió de modernistes la cerveseria "Els Quatre Gats", la revista "Catalonia", el Teatre Intim, entre altres.

La dissolució lenta i confusa es dona ja a primeries de segle, es dissol. Es produeix el canvi de mentalitat o d'ideologia de molts modernistes. I finalment l'abjuració d'alguns artistes dels seus orígens modernistes cas de Joan Maragall amb la seua obra "*El Comte Arnau*" i la paràbola que fa Raimon Casellas en la seua novel·la "*Els sots feréstecs*". El modernisme es transforma ara només en indumentària, costums, conductes, aficions etc. La revista "Joventut" és el principal òrgan dels darrers modernistes. Finalment pels volts del 1906 hi ha, ja una liquidació definitiva del modernisme que queda absorbit pel noucentisme, que en un principi no és només que el modernisme que canvia de nom, després ja es veuran canvis més radicals. En morir l'any 1911 Joan Maragall, principal escriptor representant del modernisme, podem dir que s'ha acabat el moviment modernista.

Principals obres literàries del modernisme.

En **poesia** Joan Maragall (1860 - 1911) recollí la tradició de l'Europa del segle XIX (Goethe, Novalis, Nietzsche). Era partidari de la '*paraula viva*' o espontaneïtat en la creació literària. A Mallorca apareix l'anomenada "escola mallorquina" amb dos grans poetes capdavanters: Miquel Costa (1854-1926) que escriu els seus més famosos versos sobre el paisatge romàntic (*Lo pi de Formentor*) (pàg.326) i Joan Alcover (1862-1932) Poeta del sentiment del dolor (*Desolació*, *La Balanguera*).

La **Novel·la** sofreix una profunda renovació, la majoria de la producció gira al voltant de la problemàtica de la lluita de la persona individual enfront de la gent massificada i amorfa. Se sol denominar novel·la naturalista rural, perquè segueix la teoria naturalista encetada a casa nostra per Narcís Oller, el representant més important europeu va ser Emile Zola, i perquè l'espai on es desenvolupen la majoria de les novel·les modernistes és rural.

Principals novel·les de l'època modernista són:

"*Els sots feréstecs*" (1901) de Raimon Casellas, que presenta la lluita d'un capellà per despertar uns adormits camperols atrapats en la xarxa de la tradicionalitat i de la rutina.

"*Solitud*" (1905) de Víctor Català (pseudònim de l'escriptora Caterina Albert i Paradís), història d'un personatge femení (Mila) que guerreja per la seua pròpia realització.

"*Josafat*" (1906) de Prudenci Bertrana on ens presenta una persona aixafada entre el sistema religiós i el laic i que acaba transtornat.

"*L'auca del senyor Esteve*" (1907) de Santiago Rusiñol on s'hi exemplifica la lluita generacional entre els pares renaixentistes i els fills modernistes. Hi ha una versió teatral estrenada el 1917.

"*La vida i la mort d'en Jordi Freginals*" (1912). Apareixen les teories voluntaristes: la lluita contra el destí imposat per la tradició. Fins acabar amb el suïcidi que resulta ser també un triomf de la voluntat del protagonista.

El **Teatre** va ser un gènere predilecte del modernisme i també va sofrir una renovació profunda en incorporar les tècniques naturalistes i rebre les influències del teatre d'Erick Ibsen (teatre de la realitat amb problemes). Cal mencionar l'obra de Joan Puig i Ferrater: "*Aigües encantades*" on denuncia una injustícia social, l'obra és influenciada per la d'Ibsen "*Un enemic del poble*".

Per altra banda hi ha un teatre influenciat per Maeterlinck amb una certa ambientació més fantàstica, així com la influència de Wagner, el músic de l'òpera, molt estimat pels modernistes. Destaquen entre altres els autors dramaturgs següents: Santiago Rusiñol, Apel·les Mestres i Adrià Gual.

L'**Assaig** és molt conreat per tota Europa en aquesta època. La majoria d'escriptors modernistes, Raimon Casellas, Joaquim Ruyra, Gabriel Alomar..., escriuen articles sobre temes com la política, la literatura, el civisme, la societat, etc. Excel·leix per damunt de tots Joan Maragall que escrigué sobre literatura: *Elogi de la paraula*, *Elogi de la poesia* i sobre els successos de la Setmana Tràgica del 1909: *La ciutat del perdó* i *La iglesia cremada*.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA SOBRE EL MODERNISME

HISTÒRIA DE LA LITERATURA CATALANA. Volum 8. Martí de Riquer. Editorial Ariel.
LITERATURA DE TERCER DE B.U.P. Vicent Salvador. Editorial Gregal.
LITERATURA CATALANA CONTEMPORÀNIA. Joan Fuster. Editorial Curial.

LECTURES MODERNISTES.

ANTOLOGIA POÈTICA. Joan Maragall. Edicions 62.
OBRES COMPLETES. Joan Maragall. Editorial Selecta.
ELOGI DE LA PARAULA. Joan Maragall. Edicions 62.
EL COMTE ARNAU. Joan Maragall. Edicions 62.
VISIONS I CANTS. Joan Maragall. Editorial Laia.

HORACIANES I ALTRES PROSES. Miquel Costa i Llobera. Edicions 62 i 'la Caixa'.
CAP AL TARD. POEMES BÍBLICS. Joan Alcover. Edicions 62 i 'la Caixa'.

NARRATIVA. Raimon Casellas. Edicions 62 i 'la Caixa'.
ELS SOTS FERÉSTECS. Raimon Casellas. Editorial Laia.

JO! MEMÒRIES D'UN METGE FILÒSOF. Prudenci Bertrana. Edicions 62 i 'la Caixa'.
CONTES. Prudenci Bertrana. Edicions 62 i 'la Caixa'.
OBRES COMPLETES. Prudenci Bertrana. Editorial Selecta.
PROSES BÀRBARES. Prudenci Bertrana. Editorial Bruguera.
JOSAFAT. Prudenci Bertrana. Edicions 62.
OBRES COMPLETES. Estudi sobre l'obra de Prudenci Bertrana. Prudenci Bertrana. Editorial Selecta.

L'AUCA DEL SENYOR ESTEVE. Santiago Rusiñol. Edicions 62.

DRAMES RURALS. CAIRES VIUS. Víctor Català. Edicions 62 i 'la Caixa'.
OBRES COMPLETES. Víctor Català. Editorial Selecta.
SOLITUD. Víctor Català. Edicions 62.
DRAMES RURALS. CAIRES VIUS. Víctor Català. Edicions 62.

LA VIDA I LA MORT D'EN JORDI FREGINALS. Josep Pous i Pagès. Edicions 62 i 'la Caixa'.
TEATRE (AIGÜES ENCANTADES. LA DAMA ENAMORADA. EL GRAN ALEIX). Joan Puig i Ferrater. Edicions 62 i 'la Caixa'.

ACTIVITAT

a) Realitza un informe sobre quatre autors del Modernisme, buscant la font en una bona enciclopèdia o en pròlegs, introduccions o presentacions de llibres, novel·les dels autors respectius.

ACTIVITATS sobre un fragment de la novel·la de Josep Pous i Pagès *La vida i la mort d'en Jordi Freginals*.

- b- Fes una relació d'expressions o paraules difícils d'entendre i comenteu-les en grup reduït.
- c- Explica de què va la història del fragment.
- d- El narrador fa servir algunes imatges poètiques en el fragment, assenyala-les.
- e- Hi ha diversos consells del pare als fills. Escribeu-los, enumerant-los, de manera sintètica. Comenteu-los. N'hi ha un que reflecteix una mica la teoria voluntarista que s'exposa als apunts teòrics. Digues quin és i explica'l. Feu un debat en grup reduït segons la vostra pròpia experiència sobre els esmentats consells.
- f- Relaciona el comportament del protagonista amb la característica principal del modernisme.

La vetlla era quieta, suau, tota embalsamada d'olor de primavera. El mar sospirava dolçament allà en el fons, ànima ferida de mal d'amor, planyent-se en la fosca. I en Jordi digué als dos nois, posant-se'n un a cada banda:

-Ja sabeu com i per què me n'he d'anar. Pot ser que tot vagi bé, pot ser que vagi malament. Això és impossible assegurar-ho. I com que demà dormireu quan jo marxaré, escolteu les darreres advertències que vull fer-vos.

Els dos nois, remoguts per la solemnitat d'aquelles paraules, pressentint-hi vagament quelcom de terrible abraçaren el pare, plorant. L'Alberta callà esmaperduda, com si hagués rebut un gran cop que cuidés atuir-la, i esperà, amb el cor oprimat, la revelació del secret que sentia a la vora.

-Què són aquests plors? -renyà en Jordi-. No és cosa de plorar, fills meus. L'un i l'altre gairebé sou dos homes. Tu, Lluís, passes dels setze anys, en Joan ja va pels catorze, i en aquesta edat és cosa de saber mirar de fit la vida sense acovardir-se. Vaja, no ploreu més i escolteu-me.

Els nois s'eixugaren els ulls i en Jordi reprengué, passant-los els braços per les espatlles:

-Si, malaventurat, em vingúes un mal punt, ja us he dit què heu de fer. Tu, Lluís, pel Setembre aniràs a la Granja agrícola a aprendre de ser un bon pagès. En Joan de primer acabarà el batxillerat, i després vindrà a fer-t'hi companyia. No us sap pas greu no seguir la carrera?

-No, pare -respongueren els nois a l'una.

-Millor. I per si mai us venia recança de no haver seguit grans estudis, penseu que en el món hi ha d'haver gent que faci tota mena de feines perquè els homes puguin viure. Tan útil i necessari és un pagès, com el savi que inventa coses. Si vosaltres, aplicant-vos al conreu de la terra, estudiant les millors que s'hi puguin fer, aconseguíu que siguin més abundants i més bons cada dia els fruits que se'n treguin, sereu mereixedors de l'estima i el respecte de tothom, perquè haureu contribuït a fer més gros el benestar dels qui visquin a la vostra vora. I no hi ha pas tasca de més mèrit en la vida.

En Jordi s'aturà un moment, com rumiant quins encàrrecs havia de fer-los. Després reprengué:

-Fora d'això, poc us he de dir. La vostra mare, l'un i l'altre l'estimeu prou. Si vinc a faltar, estimeu-la més encara. I seguiu sempre els seus consells. Jo li he demanat parer de tot i me n'he trobat bé moltes vegades. La part que vosaltres teniu de més estudi, ella ho té de claredat de seny i d'experiència. I ara, fills meus, aneu-vos-en a dormir, que prou cansats deveu estar de córrer tot el dia. Quan demà us desperteu, ja hauré marxat de casa. Sigueu sempre bons minyons i no us guieu mai pel dir de la gent, sinó pel que us dicti la consciència. Fent-ho així sereu respectats de tothom i viureu en pau amb vosaltres mateixos, que és la primera cosa que convé per a tenir una vida assossegada.

Els dos nois li besaren la mà com cada vespre. Però ell, agafant-los tots dos alhora, els va estrènyer convulsivament damunt del pit, amb la desesperada fúria de l'avar que sap que li van prendre el seu tresor i en vol gaudir una darrera volta.

Altra vegada els dos nois esclataren en gran plor, agafats a llur pare, com si pressentissin que mai més no l'havien de veure.

El coratge d'en Jordi defallí. Semblà que dintre seu tot s'aclofés en una massa gelatinosa i un sanglot li pujà pit amunt de les entranyes lacerades. Aconseguí, però redreçant tota la seua voluntat, ofegar-lo a temps, al mateix punt en què anava a eixir-li de la gola.

Després, amb un esforç que li costà com si hagués d'arrencar-se trossos de carn viva, va desfer-se dels braços dels nois, tot dient-los lentament, igual que si fos cada paraula una muntanya impossible de somoure.

-Aneu, aneu a descansar, fills meus. Ja és hora de dormir, després de tot un dia de tràngol. I no vull que ploreu més, que el plorar sense molta raó no és el fet d'home.

Els dos nois travessaren l'era eixugant-se les llàgrimes. En Jordi els seguia amb la vista fixament, sentint part de dintre una dolor com si les entranyes se li esquincessin. Després, quan els nois s'hagueren perdut en la fosca de la portalada, tot ell s'estremí de cap a peus, igual que si endintre del cor se li hagués romput alguna cosa, i, tapant-se els ulls un instant, mormolà entre dents, en veu tan baixa que ni la seua mateixa dona podia oir-lo:

-Pobres fills meus quan demà es despertin!...

Fora ja els nois, l'Alberta s'aixecà resoluta, encarant-se amb el seu home.

-Jordi! La veritat! Què vol dir tot això? Per què parles d'aquesta manera? Per què fas aquestes coses?

Ell li agafà les dues mans i digué amb veu sorda:

-Sigues valenta, Alberta! Ha vingut l'hora de saber el secret que t'he amagat fins ara. El meu mal no té remei. Sóc mort com els morts del cementiri.

Tot i pressentint aquella desgràcia, el cop que la dona en rebé fou tan terrible, que va caure aplomada damunt del pedrís, desfeta en llàgrimes.

EL PÍ DE FORMENTOR

Electus ut cedri.

Mon cor estima un arbre! Més vell que l'olivera,
més poderós que el roure, més verd que el taronger,
conserva de ses fulles l'eterna primavera,
i lluita amb les ventades que atupen la ribera,
com un gegant guerrer.

No guaita per ses fulles la flor enamorada;
no va la fontanella ses ombres a besar;
mes Déu unguí d'aroma sa testa consagrada
i li donà per trone l'esquerpa serralada,
per font la immensa mar.

Quan lluny, damunt les ones, renaix la llum divina,
no canta per ses branques l'aucell que encativam;
el crit sublim escolta de l'àguila marina,
o del voltor qui passa sent l'ala gegantina
remoure son fullam.

Del llim d'aquesta terra sa vida no sustenta;
revinclà per les roques sa poderosa rel,
té pluges i rosades i vents i llum ardenta,
i com un vell profeta, rep vida i s'alimenta
de les amors del cel.

Arbre sublim! Del geni n'és ell la viva imatge:
domina les muntanyes i aguaita l'infinit;
per ell la terra és dura, mes besa son ramatge
el cel qui l'enamoras i té el llamp i l'oratge
per glòria i per delit.

Oh! sí: que quan a lloure bramulen les ventades
i sembla entre l'escuma que tombi el seu penyal
llavors ell riu i canta més fort que les onades,
i vencedor espolsa damunt les nuvolades
sa cabellera real.

Arbre, mon cor t'enveja. Sobre la terra impura,
com a penyora santa duré jo el teu record.
Lluitar constant i véncer, reinar sobre l'altura
i alimentar-se i viure de cel i de llum pura...
Oh vida! oh noble sort!

Amunt, ànima forta! Traspassa la boirada
i arrela dins l'altura com l'arbre dels penyals.
Veuràs caure a tes plantes la mar del món irada,
i les cançons tranquil·les 'niran per la ventada
com l'au dels temporals.

Del recull de poesies titulat *Primeres Poesies* de Miquel Costa i Llobera (1854-1922)

Definició.

El noucentisme és el contrari del vuitcentisme: defèn l'ordre contra el caos, la cultura contra la natura, les coses urbanes en lloc de les rústiques. Per a Eugeni d'Ors, el pensador oficial del noucentisme, la vida no és altra cosa que perfecció. I la paraula serà viva si arriba a ser perfecta, és a dir es tracta d'una perfecció formal, la qual cosa significa estar en contra de la *teoria de la paraula viva* de Joan Maragall, el poeta i pensador modernista, que defenia l'espontaneïtat en la comunicació literària.

La idea d'ordre, del cànon, el gust per la regla, les coses ben fetes, era la base dels noucentistes, el classicisme era també bandera que enlairaven i des del punt de vista polític la majoria s'allistaven als partits conservadors.

Principals representants noucentistes

Assaig: Va ser un dels gèneres preferit pels noucentistes.

Eugeni d'Ors, filòsof i pensador, va escriure moltes comunicacions a congressos i escrits publicats als periòdics, com la "*Glosa*" que era una sèrie d'articles i comentaris sobre les diverses activitats i esdeveniments de l'actualitat que primer envià al diari i després es publicaren en forma de llibre.

Prat de la Riba va ser el principal polític noucentista perquè arribà a ser el President de la Mancomunitat Catalana, espècie de Generalitat d'aquells anys. Va escriure assaigs polítics, el més destacat: *La nacionalitat catalana*.

Pompeu Fabra, gramàtic i lexicògraf, va ser el principal forjador de les normes ortogràfiques i autor *del Diccionari General*, va col·laborar amb nombrosos articles i publicacions assagistes a la normativització del nostre idioma: *Converses filològiques*.

Poesia destaca Josep Carner, que també va ser periodista, narrador, traductor, autor d'obres de teatre i d'assaig, les principals obres poètiques del qual són "*El fruits saborosos*" (1906) "*Auques i ventalls*" (1914) i "*El cor quiet*" (1925). Carner seguirà les normes generals del noucentisme com l'atemporalitat, la mètrica correcta, la perfecció formal, i en serà el representant més genuí. Va fer una gran aportació lingüística sobretot en crear molts neologismes.

Altres poetes del noucentisme són: Guerau de Liost que escriu *La muntanya d'ametistes* i *La ciutat d'ivori* on predomina el tema urbà. I Josep-Maria López Picó que fa una poesia molt intel·lectual i mística.

Novel·la la producció noucentista és ben escassa i el mateix Eugeni d'Ors intenta fer-ne però no li ix una narració sinó un estudi filosòfic, més bé un assaig en l'obra "*La ben plantada*". Pel que fa a la resta de la novel·lística, fins i tot és considerada com un gènere ínfim, no gens adient a les formes noucentistes. Les obres més importants escrites en l'època són encara producció de modernistes.

El narrador i historiador valencià Ernest Martínez Ferrando publicà moltes narracions breus com *Primavera inquieta*, *L'altre geperut* i *altres contes*...

El novel·lista Carles Soldevila fa narracions psicològiques, que potser ja no hauríem de classificar com noucentistes, com *Fanny*, *Valentina* i altres.

Delimitació.

Com quasi sempre passa en els moviments socials i culturals, la delimitació cronològica del Noucentisme no és exacta. Uns diuen que va del 1911 al 1931 i d'altres fins el 1920. Sobre l'inici podem dir que tots estan d'acord, perquè coincideix amb la mort de Joan Maragall, principal poeta del modernisme, i per altra banda l'any 1911 també és l'any de l'ascensió d'Eugeni d'Ors (principal representant ideòleg i filòsof del noucentisme) a la secretaria de l'Institut d'Estudis Catalans (I.E.C.).

De totes maneres no podem definir aquests anys de noucentistes i prou, van predominar les idees noucentistes, però això no vol dir que no hi haguessen altres estètiques o moviments culturals paral·lels, com per exemple encara el romanticisme, el realisme, el naturalisme, l'avantguardisme, o fins i tot persones independents de qualsevol moviment o emmarcament literari.

Normativització de l'idioma.

Fins aquell moment no hi havia unes normes ortogràfiques clares per a la nostra llengua: és a dir no tots seguien els mateixos criteris a l'hora d'escriure. Es feia necessari una codificació i això arribà amb el noucentisme. Prat de la Riba recolzà la iniciativa i Pompeu Fabra¹⁵, enginyer químic, que des de ben aviat es va dedicar a l'estudi lingüístic va escriure unes normes ortogràfiques el 1913 que més avant es divulgarien per tot el domini lingüístic i que al País Valencià van arribar a acordar-se en les Normes de Castelló l'any 1932 signades per 14 entitats culturals de l'època com la Societat Castellonenca de Cultura, el Centre de Cultura Valenciana, el seminari de Filologia de la Universitat de València, Lo Rat-Penat, Unió Valencianista, Agrupació Valencianista Republicana, Centre d'Actuació Valencianista, etc.

El 1918 Pompeu Fabra va escriure la *Gramàtica catalana* i el 1932 el *Diccionari General*. Totes dues obres bàsiques per a la normativització del nostre idioma.

La professionalització de l'escriptor.

Apareix durant el noucentisme un signe de maduresa en la literatura nostra: l'home de lletres com aquell que fa d'escriure un ofici. En les èpoques passades els homes que es dedicaven a escriure tenien altres oficis i després es dedicaven a escriure com un passatemps. Ara l'escriptor es dedica només a escriure, però, com que normalment dels seus llibres sols no podia viure, es dedicava a escriure en periòdics, en revistes, a fer traduccions i també a rebre ajudes de persones riques (mecenes) que sufragaven les despeses dels escriptors.

¹⁵ **Pompeu Fabra i Poch**, (Gràcia, Barcelona 1868-Prada, Conflent 1948) va ser gramàtic i lexicògraf. Estudià la carrera d'enginyer industrial, i ocupà una càtedra de química a l'escola d'enginyers de Bilbao, on residí durant deu anys (1902-1911). De molt jove va escriure les seves obres primerenques: *Ensayo de gramática del catalán moderno* (1891) i *Contribució a la gramàtica de la llengua catalana* (1898), *Sil·labari català* (1904) i un *Tractat d'ortografia catalana* (1904), i tingué una participació destacada en el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906). Escrigué *Gramática de la lengua catalana* (1912), la més sòlida des d'un punt de vista lingüístic. Cridat per Prat de la Riba, es traslladà a Barcelona, on fou nomenat professor a la càtedra de català creada per la diputació de Barcelona. Les Normes ortogràfiques (1913) eren principalment obra d'ell i publicà, per encàrrec de l'Institut, que l'adoptà com a oficial, la *Gramàtica catalana* (1918), de la qual han estat fetes set edicions. Ell mateix redactà el conegut *Curs mitjà de gramàtica catalana*, articles, conferències, discursos (en part recollits dins *El català literari*, 1932), les *Converses filològiques*, *Diccionari general de la llengua catalana* (1932). Va ser nomenat catedràtic de la universitat de Barcelona. (Antoni Maria Badia i Margarit) (G.E.C.)

BIBLIOGRAFIA BÀSICA SOBRE EL NOUCENTISME

HISTÒRIA DE LA LITERATURA CATALANA. Volum 9. Martí de Riquer. Editorial Ariel.
LITERATURA DE TERCER DE B.U.P. Vicent Salvador. Editorial Gregal.
LITERATURA CATALANA CONTEMPORÀNIA. Joan Fuster. Editorial Curial.

LECTURES NOUCENTISTES.

GLOSARI. Eugeni d'Ors. Edicions 62 i "la Caixa".
LA BEN PLANTADA I GUALBA LA DE MIL VEUS. Eugeni d'Ors. Edicions 62 i "la Caixa".

LA NACIONALITAT CATALANA. Enric Prat de la Riba. Edicions 62 i "la Caixa".

LA LLENGUA CATALANA I LA SEUA NORMALITZACIÓ. Pompeu Fabra. Edicions 62 i "la Caixa".
DICCIONARI DE LA LLENGUA CATALANA. Pompeu Fabra. Editorial Edhasa.
LA CONJUGACIÓ DELS VERBS EN CATALÀ. Pompeu Fabra. Editorial Barcino.
INTRODUCCIÓ A LA GRAMÀTICA CATALANA. Pompeu Fabra. Edicions 62-Abast.

TEATRE. EL BEN COFAT I L'ALTRE. Josep Carner. Edicions 62 i "la Caixa".
POESIES ESCOLLIDES. Josep Carner. Edicions 62.
LES BONHOMIES I ALTRES PROSES. Josep Carner. Edicions 62 i "la Caixa".
AUQUES I VENTALLS. Josep Carner. Edicions 62.
OBRA COMPLETA. POESIA. PROSA. TEATRE. Josep Carner. Editorial Selecta.
EL COR QUIET. Josep Carner. Edicions 62.
ELS FRUITS SABOROSOS. Josep Carner. Edicions 62.

ANTOLOGIA POÈTICA. Guerau de Liost. Edicions 62 i "la Caixa".

NARRACIONS. Ernest Martínez Ferrando. Edicions de la Diputació Provincial de València.
L'ALTRE GEPERUT I ALTRES CONTES MÉS. Ernest Martínez Ferrando. Editorial l'Estel.

VALENTINA. Carles Soldevila. Edicions 62 i "la Caixa".
FANNY. Carles Soldevila. Editorial Selecta.
TEATRE: BOLA DE NEU. CIVILITZATS, TANMATEIX. Carles Soldevila. Edicions 62 i "la Caixa".

ACTIVITAT

a) Realitza un informe sobre quatre autors del Noucentisme, buscant la font en una bona enciclopèdia o en pròlegs, introduccions o presentacions de llibres dels autors respectius.

ACTIVITATS sobre el poema 1714 de Josep Carner.

- a-** Digues quin tipus d'estrofa utilitza el poeta en aquesta composició. Comentari escrit sobre la mètrica i la rima.
- b-** Estructura del poema. Relació del tema amb el títol. Fes una explicació del tema i dels motius secundaris.
- c-** Assenyala les imatges del Text i explica la manera de formar-se i el seu significat.
- d-** Comenta la formació de les oracions i sintaxi: encavallaments, el·lipsi, paral·lelismes, etc. i el lèxic difícil. Consulta l'apartat de Nivell Morfosintàctic de la teoria poètica.
- e-** Comentari escrit sobre les característiques noucentistes del poema.

1714¹⁶

*Oh valentia funeral del setge,
bandera que esparraca el foraster!
En terra jau, nafrat, el banderer;
la mort arriba que el seu mal li metja¹⁷.*

*Cau la ciutat. El fratricidi petja¹⁸
un vell destí mentre que el nou ja ve.
La boira fuig pel foradat carrer
com una glassa¹⁹ dolorosa i lletja.*

*Sinistre sona, travesant les places,
el martelleig d'unes feixugues passes.
El vent se'n du la cendra de les lleis.*

*Homes callats, coberts de sang i sutge²⁰
Alcen l'esguard impenitent, que jutja:
poble vençut que sobreviu als reis.*

¹⁶ L'any 1714 va ser quan les tropes borbòniques entraren a la ciutat de Barcelona, després de sitiar-la i van aconseguir posar-la sota les seues ordres, després imposarien les lleis castellanes a la corona d'Aragó amb els decrets de Nova Planta. (Vegeu el tema 4).

¹⁷ Paraula que no apareixia al diccionari. En les darreres edicions apareix l'entrada metjar com un verb transitiu que significa Medica.

¹⁸ Acció, manera, de posar el peu a terra en caminar. Xafar.

¹⁹ Gasa: Tela molt clara i subtil, de lligat tafetà, caracteritzada per la separació amb què hi són col·locats els fils d'ordit i els de trama.

²⁰ Brutícia. Substància negra dividida en finíssimes partícules que prové de la combustió incompleta de les matèries orgàniques i que es disposa en les xemeneies i els tubs que condueixen el fum.

Definicions

L'avantguardisme és un conjunt de corrents estètics que evidencien la crisi de les arts i de la literatura produïda en el món occidental al començament del segle XX. Els moviments d'avantguarda volen revolucionar l'art en general i n'apareixen sota diversos noms: cubisme, futurisme, dadaisme, surrealisme, i es desenrotllaren entre 1909 (primer manifest futurista de Marinetti) i el 1940 (invasió dels nazis a Paris on treballaven molts grups d'avantguardistes que es van dispersar a partir de llavors). Tots estan a favor de trencar amb la tradició, la importància dels nous invents, defensar la destrucció del passat. Barcelona intervingué ràpidament influenciat per Paris, Milà i Florència en el moviment avantguardista. La implantació dels avantguardismes va ser molt localitzada a Barcelona i alguns llocs com Reus, Sitges i Cadaqués, però a Mallorca va ser episòdica i a València va ser molt tardana i descol·locada. L'avantguardisme no va anul·lar els altres moviments, sinó que hi va conviure, amb el modernisme primer i amb el noucentisme després.

El cubisme era un moviment artístic desenvolupat principalment al començament del segle XX, les principals aportacions del qual consistiren en una nova interpretació de l'espai, en la renovació de les tècniques i en l'ús d'un llenguatge formal geometritzant. El seu més genuí representant en pintura va ser Picasso, en literatura, Josep-Maria Junoy.

El futurisme va ser un moviment artístic, literari i musical d'avantguarda que rebutjava la tradició i la conservació del passat, exaltava les innovacions --sobretot mecàniques-- presents i futures i propugnava la guerra, la velocitat i la violència.

Segons el poeta mallorquí Alomar el futurisme consisteix en negar tot el que hi ha i a partir d'aquesta gran negació s'entreu la realitat futura.

Segons Marinetti el futurisme consisteix en l'anti-academicisme, imaginació sense fils, la llibertat absoluta de la imaginació i les paraules en llibertat, la destrucció tradicional de la pàgina.

Segons altres diversos teòrics s'identificava amb el terme cubista: a partir de Picasso i altres pintors, consisteix en supressió de tot argument, la descomposició de la realitat en diversos plans, la recomposició en una de nova, més que sensorial, intel·lectual.

El dadaisme és el moviment artístic i literari del segle XX caracteritzat per la revolta contra les concepcions generals de la cultura i contra la situació social coetànies.

El surrealisme, moviment que afectà primordialment la poesia i la pintura, però també la prosa, el teatre, el cinema i l'escultura, i que proposa l'automatisme psíquic, mitjançant el qual hom pretén d'expressar de paraula, per escrit o de qualsevol altra manera, el funcionament real del pensament; es basa en els somnis i el subconscient.

Revistes i manifestos avantguardistes

Podem dir que el futurisme s'inicià per l'any 1916, va tenir els moments més brillants pels 1918-21 i desaparegué entre el 1922 i el 1925, degut a la mort dels seus principals conreadors.

"Trossos" revista que publicà Josep-Maria Junoy, i que també dirigí Joan Salvat Papasseit.

"Un enemic del poble" publicada per Joan Salvat Papasseit de clara influència d'Ibsen.

"Arc-Voltaic" un sol número amb un dibuix de Joan Miró. També dirigida per Salvat Papasseit.

Els manifestos de Torres-Garcia són els més interessants, havia estat pintor del noucentisme, a partir del 17 se'n passà a l'avantguardisme per a ell l'art ha de ser quelcom en concordància amb el curs de la vida.

Els manifestos de Salvat i d'altres resulten ser més convencionals.

Josep Maria Junoy

Introduïdor del cubisme literari. Va ser el director de la revista Trossos i el primer que introduí el cal·ligrama (composició poètica que executa plàsticament, per mitjà de l'escriptura o de la tipografia, un tema que suggereix el del poema), els *collages*, (composicions artístiques fetes d'elements diversos -retalls de diari, teixits, etc.- enganxats sobre tela o fusta.) així com la composició japonesa el haikai (poemes de tres versos de 5, 7 i 5 síl·labes, és una reducció de la tanka, poema de 31 síl·labes distribuïdes en 5,7,5,7,7). La seua obra és breu però molt significativa i la seua poesia mostra un sentit de llibertat i una prodigiosa imaginació gràfica.

Joan Salvat-Papasseit

Orfe als set anys, va haver de dedicar-se a diversos oficis després de passar per l'asil naval. Del 1917 al 1921 va viure els seus anys més decisius. Va patir una crisi pulmonar que finalment no va poder superar i morí jove (als 30 anys) (1894-1924).

L'obra de Salvat reproduceix, per una part, la lluita que ell sosté contra la realitat quotidiana, i per l'altra, la fe en els programes estètics radicals i després la progressiva pèrdua d'aquesta fe.

Assajos: "*Humo de fábrica*" són articles publicats a la premsa revolucionària. "*Mots propis*" és una reflexió de tipus moral sobre l'home i més en concret sobre el seu entorn social, amb influències de Nietzsche i de Torres-Garcia. "*La ploma d'Aristarc*" són assaigs que giren al voltant del futurisme pretenen justificar una posició.

La poesia: La seua poesia s'organitza formalment sobre unes pautes rítmiques de tipus hexasíl·labs, decasíl·labs i alexandrins i els temes voltaran sobre l'amor, el compromís polític-social. "*Poemes en ondes hertzianes*" (1919) són poemes futuristes, però amb un intent de recerca d'una poètica personal. Intenta crear, com els cubistes, un equivalent poètic de la realitat, col·loca majúscules de manera arbitrària, destrueix l'estructura tradicional del discurs, incrusta textos preexistents com versos de cançons populars. "*L'irradiador del port i les gavines*" (1921) és un llibre dual perquè intensifica extremadament les troballes futuristes i per altra part realitza una poètica rigorosament personal. "*La gesta dels estels*" (1922) és un recull on destaca ja la seua poètica personal ben consolidada. "*Les conspiracions*" (1922) són vuit composicions nacionalistes. "*El poema de la rosa als llavis*" (1923) constitueix un resum de tot el que havia assatjat anteriorment, és la història d'una iniciació amorosa entre un molt experimentat enamorat i una innocent enamorada. Finalment escrigué "*Ossa menor*" que és un mostrar de tota la poètica salvatiana (cal·ligrames, temes amorosos i quotidians i apareix un tema nou el de l'angoixa de la mort).

El Surrealisme

A finals del 1924 apareix el primer manifest del surrealisme, després Josep-Vicenç Foix poeta futurista publicà a la "Revista de Poesia" un balanç de les avantguardes, rebutja el cubisme i el futurisme com a anacrònics i es decantà favor del surrealisme. Fins els anys 1928-30 no arribà a tenir èxit la tendència surrealista i es convertí en una autèntica revolució de tipus moral i social. "*El Manifest groc*" constitueix, malgrat els seus anacronismes, una de les síntesis més brillants de l'avantguarda catalana pre-surrealista: condemnà la cultura establerta, propugnà la vida moderna i les seues manifestacions: el cinema, l'esport, el jazz, desfilada de maniquins, etc.

Salvador Dalí:

Va ser un gran teòric, gran pintor i també l'escriptor més important del surrealisme, conegué de jove a Garcia Lorca i Buñuel amb qui va fer dues pel·lícules, el 1928 va publicar "*El Manifest groc*". Després del 39 va ser expulsat de la disciplina surrealista. A partir del 82 es va retirar de les activitats públiques en morir Gala. Es un escriptor internacional, igual com pintor internacional. Ha conreat i barrejat molts gèneres, ha utilitzat moltes llengües: primer la castellana, després la catalana i més avant la francesa i l'anglesa. La seua producció catalana consta d'una sèrie de proses oníriques, meitat programàtiques, meitat autobiogràfiques que en conjunt són d'una gran complexitat simbòlica i d'un lirisme ple de violència.

J.V.Foix

Des d'un primer moment se li planteja el problema d'haver de frenar l'atracció que sent per l'experimentació avantguardista a causa de la precària situació de la literatura catalana, que pugna per superar la lacra que li suposa la Decadència. Fa experiments futuristes però són acompanyats de reflexió sobre els límits als quals s'ha d'ajustar la tasca de creació: "*Algunes consideracions sobre la literatura i l'art actuals*". "*Gertrudis*" (1927) i "*Krtu*" (1932) el tema de les quals és la solitud de l'home contemporani situat en un lloc ple de productes de les seues fabricacions i manipulacions.

Poesia: Foix vol, dins el seu món poètic, tornar visible tot allò que és invisible. El poeta es mou en l'àmbit comunament admès com a real, però amb els seus escrits dóna testimoni del caràcter il·lusori d'aquesta opinió. La seua obra més representativa és *Sol i de dol* elaborat entre 1913 i 1936, es publica el 1947, però ja el tenia preparat el 1936, però no es va publicar degut a l'inici de la guerra. Hi havia una novetat radical: és un llibre de setanta sonets clàssicament formals, però amb contingut barrejat de medievalisme i modernisme.

La prosa dels anys 1930

Joan Puig i Ferrater (1812-1956) escrigué *Camins de França* novel·la autobiogràfica i amb influències modernistes.

Josep Maria de Sagarra (1894-1961) va escriure *Vida privada* novel·la sobre la decadència de l'aristocràcia de Barcelona.

Miquel Llor (1894-1966), l'obra més coneguda del qual és *Laura a la ciutat dels sants* que ha estat portada també al cinema.

Sebastià Juan Arbó (1902-1984), escriu novel·les ambientades a les *Terres de l'Ebre*.

Josep Pla (1897-1981), autor de dietaris, memòries, articles periodístiques, la característica principal del qual és la claredat i l'ordre de la seua sintaxi.

Teatre

El principal representant va ser Josep Maria de Sagarra que va ser molt representat en tots els teatres de l'època i posteriorment. Les obres més importants del qual són: *El Cafè de la Marina*, *L'Hostal de la Glòria*.

Autors valencians de l'època

Hi hagué la coneguda "Generació poètica de 1930" composta per Carles Salvador (1893-1955), Bernat Artola (1904-1959), Francesc Almela i Vives (1903-1955).

Els narradors més destacats són: Eduard López Chavarri (1871-1970), Joaquim Amo, Josep Pasqual i Tirado.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA SOBRE L'AVANTGUARDISME

HISTÒRIA DE LA LITERATURA CATALANA. Volum 9. Martí de Riquer. Editorial Ariel.
LITERATURA DE TERCER DE B.U.P. Vicent Salvador. Editorial Gregal.
LITERATURA CATALANA CONTEMPORÀNIA. Joan Fuster. Editorial Curial.
LITERATURA CATALANA. DELS INICIS ALS NOSTRES DIES. Diversos. Edhasa.
UNA GENERACIÓ SENSE NOVEL·LA? Alan Yates. Edicions 62.

LECTURES DELS AUTORS DE L'ÈPOCA AVANTGUARDISTA

L'IRRADIADOR DEL PORT I LES GAVINES. Joan Salvat Papasseit. Edicions 62 i 'la Caixa'.
POESIES. Joan Salvat Papasseit. Editorial Ariel.

ANTOLOGIA POÈTICA. J.V.Foix. Edicions 62 i 'la Caixa'.
DIARI 1918. J.V.Foix. Edicions 62 i 'la Caixa'.
SOL I DE DOL. J.V.Foix. Edicions 62. Escorpí.
DIVUIT SONETS DE 'SOL I DE DOL'. J.V.Foix. Edicions 62. El Garbell.

CLÀSSICS I MODERNS. Carles Riba. Edicions 62 i 'la Caixa'.
ANTOLOGIA POÈTICA. Carles Riba. Edicions 62 i 'la Caixa'.

ALL I SALOBRE. Josep-Maria de Sagarra. Editorial Proa.
VIDA PRIVADA. Josep-Maria de Sagarra. Editorial Proa.
TEATRE: L'HOSTAL DE LA GLÒRIA. EL CAFÈ DE LA MARINA. LA FORTUNA DE SÍLVIA. Josep-Maria de Sagarra. Edicions 62 i 'la Caixa'.
MEMÒRIES I i II. Josep-Maria de Sagarra. Edicions 62 i 'la Caixa'.
POEMES SATÍRICS. Josep-Maria de Sagarra. Editorial la Campana.

TEATRE: AIGÜES ENCANTADES. LA DAMA ENAMORADA. EL GRAN ALEIX. Joan Puig i Ferrer. Edicions 62 i 'la Caixa'.
CAMINS DE FRANÇA I i II. Joan Puig i Ferrer. Edicions 62 i 'la Caixa'.

LAURA A LA CIUTAT DELS SANTS. Miquel Llor. Edicions 62 i 'la Caixa'

CONTRABAN I ALTRES NARRACIONS. Josep Pla. Edicions 62 i 'la Caixa'.
EL GRAN GENI DEL PAÍS I ALTRES PROSES. Josep Pla. Edicions 62 i 'la Caixa'.
EL CARRER ESTRET. Josep Pla. Edicions 62 - Orbis.
EL QUADERN GRIS. UNA TRIA. Josep Pla. Edicions Destino.
EL QUADERN GRIS. Josep Pla. Edicions Destino.
HOMENOTS, 1, 2, 3, 4. (Biografies) Josep Pla. Edicions Destino.

GRAMÀTICA VALENCIANA. Carles Salvador. Edicions de 'lo Rat Penat'.
4 ELOGIS I 4 CUES. Carles Salvador. Editorial Gorg.
POESIA. Carles Salvador. Edicions de la Diputació Provincial.
BARBAFLORIDA, PROFESSOR. Carles Salvador. Edicions Nostra Novel·la.

PROSES DE VIATGE. Eduard López Chavarri. Edicions Alfons el Magnànim.

L'ONCLE CANYÍS, ESTAMPES DEL VELL MONÒVER. Editorial L'Estel.

ACTIVITAT

a) Realitza un informe sobre quatre autors de l'època de l'Avantguardisme, buscant la font en una bona enciclopèdia o en pròlegs, introduccions o presentacions de llibres dels autors respectius.

b) Feu un resum cronològic dels moviments d'avantguarda i esmenteu un nom d'algun autor que represente al camp artístic de la pintura, de la música i de la literatura.

Així per exemple: CUBISME (1907-1914) Pintura: Picasso; Música: Stravinsky; Literatura: Apollinaire.

ACTIVITATS DEL TEXT

a- Lectura del poema "*Com sé que es besa*" del llibre "El Poema de la Rosa als Llavis" de Joan Salvat-Papasseit.

b- Quina forma té el poema? Les ratlles més obscures (a l'original, la tinta és de color blau) que volen significar? I les oracions en majúscula que són corbades? I les oracions escrites en posició vertical? Els versos que són en minúscula i en situació oblíqua als verticals? I finalment què forma sembla tenir els versos en minúscula i que són perpendicular als verticals? I Per què els de l'esquerra és en francès i la dreta en català?

c- S'adequa la definició de cal·ligrama al poema? Expliqueu-ho per escrit. El poema s'inscriu en una part del llibre quan el poeta vol expressar la felicitat que ha aconseguit. Al poema original apareix la tinta de color blau. Salvat concedeix molta importància al mar i a l'ofici de mariner, sublimació d'ell mateix.

d- On queda localitzat l'argument del poema?

e- Quantes veus hi trobes? Comenta l'actitud lírica.

f- Lectura del poema de J.V. Foix, que correspon al seu poemari *Sol i de dol*

g- Fes una anàlisi mètrica del poema. La rima.

h- Veges quin estrofisme ha fet servir l'autor. S'adiu perfectament el tipus d'estrofa amb l'explicació teòrica? Explica-ho.

i- Quin és el tema principal? Té relació amb el problema que se li planteja al poeta segons la teoria d'història?

*Em plau d'atzar, d'errar per les muralles
Del temps antic, i a l'acost de la fosca,
Sota un llorer i al peu de la font tosca,
De recordar, cellut, setge i batalles.*

*De matí em plau, amb fèrries tenalles
I claus de tub, cercar la peça llosca
A l'embragat, o al coixinet que embosca²¹
L'eix, i engegar per l'asfalt sense falles.*

*I enfilat colls, seguir per valls ombroses,
Vèncer, rabent, els guals. Oh món novell!
Em plau, també, l'ombra suau d'un tell²²,*

*L'antic museu, les madones borroses,
I el pintar extrem d'avui! Càndid rampell²³:
M'exalta el nou i m'enamora el vell.*

J.V.Foix

²¹ embosca: entra.

²² tell: arbre.

²³ rampell: Desig sobtat i passatger de fer alguna cosa.

Introducció

En acabar la guerra civil els principals autors de la nostra literatura van haver de buscar el camí de l'exili, la majoria de les vegades exterior, a d'altres països, i altres voltes exili interior que vol dir amagar-se, i per tant emmudir, i no publicar. S'organitzen publicacions i fins i tot Jocs Florals a Amèrica.

Principals autors de la postguerra

POESIA: Agustí Bartra, Salvador Espriu, Joan Teixidor, Joan Vinyoli, Bartomeu Rosselló-Pòrcel, Màrius Torres, i els valencians Xavier Casp, Joan Valls i Jordà.

NARRATIVA: Destaquen entre altres: Joaquim Amat-Pinella, Lluís Ferran de Pol, Vicenç Riera Llorca, Avel·lí Artís i Gener, Jordi Sarsanedas, Xavier Benguerel, Joan Sales, Maria Aurèlia Capmany, Josep Maria Espinàs, Joan Perucho, Baltasar Porcel, Pere Calders, Manuel de Pedrolo, Mercè Rodoreda, Llorenç Villalonga, Jordi Valor, Martí Domínguez, Enric Valor, Beatriu Civera i Maria Beneyto.

Salvador Espriu (1913-1985)

Va néixer el 1913 a Santa Coloma de Farners on son pare exercia com a notari. La seua família, però era originària d'Arenys de Mar (que convertí en la seua obra en Sinera) s'instal·là a partir de 1915 a Barcelona (la Lavínia de la seua obra), on visqué fins la seua mort el 22 de febrer de 1985.

El 1930 enceta la seua vida universitària i es llicencià en Dret (1935) i en Història antiga (1936). El 1933 va fer un creuer d'universitaris pel mediterrani (entre els seus companys a la Universitat hi havia el poeta mallorquí Bartomeu Rosselló-Pòrcel) i es decidí per fer estudis d'egiptologia.

La mort, l'any 1938, del seu amic poeta mallorquí, i la de son pare l'any següent així com el triomf dels sublevats en la guerra civil motivà una autoreclusió de Salvador Espriu. Posteriorment ell havia de referir-se a l'inici de la guerra com a la data de la seua mort.

Ja l'any 1936 Salvador Espriu era autor d'una obra solidíssima en la qual imperava el to de record, melangiós, elegíac i la reflexió sobre la mort. Va estar proposat diverses vegades per a premi Nobel de Literatura.

La prosa narrativa

Entre 1929 i 1937 apareixen les primeres versions de la major part de la seua obra narrativa: de la novel·la al relat breu. La seua tendència és a la concisió i a la condensació.

"*El doctor Rip*", és un monòleg interior intensíssim, un metge malalt de mort, cancerós, que es diagnostica amb lucidesa el seu mal i medita davant la mort.

"*Laia*", novel·la amb tècniques variades, ús de la tercera persona narrativa, el temps intern és tota la vida d'una xica, l'espai un poble mariner, diversos personatges (tot un poble de pescadors), temes: la mort, la infantesa, la pesta, la Setmana Santa (que evoca el seu poemari).

"*Aspectes*" i "*Ariadna al laberint grotesc*" són narracions curtes que moltes vegades, segons crítics, són novel·les-resums, per exemple, "*Tereseta-que-baixava-les-escales*".

"*Miratge a Citera*" on apareix el tema de l'amor entre dones.

"*Petites proses blanques*" són poemes en prosa: un món vegetal, animal i humà, també presidit per la mort, cruel però treballat d'imatges i calculat de mots i de ritme, s'agita en l'univers realment una mica modernista.

"*Les roques i el mar, el blau*": els grans temes de la seua obra través de l'entrellat laberíntic d'una sèrie de mites grecs.

"*Les ombres*" obra pòstuma conté algunes de les narracions més esplèndides.

El Teatre

"*Antígona*" (1939) Obra de la fatalitat, una xica que es nega, fins a la mort, a admetre que després d'una guerra fratricida hi haja vencedors i vençuts i que els primers han de ser honorats i els segons esborrats de la memòria col·lectiva amb el menyspreu. Com és lògic hi ha el rerefons de la guerra civil de l'any 1936.

"*Primera història d'Esther*" (1947) En què Esther representa l'ambigüitat de la dona. La dona és un símbol de tot el món.

"*Una altra Fedra, si us plau*" (1977) Sembla plantejar la possibilitat d'una acció teatral (actors, públic, autor) que diga amb paraules el silenci i dirigida, com tot el que viu, cap a la mort.

La poesia

"*Les cançons d'Ariadna*" (1945) Un centenar de poemes. Format per tres parts, en les dues primeres parts apareixen els temes de la mort, del record, de lectures bíbliques, del teatre, de la metafísica, i la tercera part hi ha homenatges, dedicatòries a músics, poetes, pintors.

"*Cementiri de Sinera*" (1945) 30 poemes relacionats entre ells que constitueixen un sol poema. El poeta combina l'objectivitat de la tercera persona amb la presència del jo poètic i la irrupció de la segona persona, que és la mort.

"*Les hores*" (1952) Tres parts, record de l'amic mallorquí, la segona dedicada a la seua mare i la tercera poemes de to civil.

"*Mrs. Death*" (1952) On vol expressar el senyoriu o el domini absolut de la mort.

"*El caminant i el mur*" (1953) Llibre tripartit, primera part dels records (les ombres), la segona cançons del temps, i la tercera abunda el tema cívico-social.

"*Final del laberint*" (1955) Continuació de la tercera part del llibre anterior.

"*La pell de brau*" (1960) És el més extens de Salvador Espriu. Es refereix a Sepharad (Espanya). I el tema predominant el cívil i el de la guerra.

Altres obres són: "*Llibre de Sinera*" (1962), "*Setmana Santa*" (1962). I poemes diversos.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA SOBRE LA POSTGUERRA I SALVADOR ESPRIU

HISTÒRIA DE LA LITERATURA CATALANA. Volum 10. Martí de Riquer. Editorial Ariel.
LITERATURA DE TERCER DE B.U.P. Vicent Salvador. Editorial Gregal.
LITERATURA CATALANA CONTEMPORÀNIA. Joan Fuster. Editorial Curial.

LECTURES SOBRE LA POSTGUERRA I SALVADOR ESPRIU

ANTOLOGIA POÈTICA. Salvador Espriu. Edicions 62 i 'la Caixa'.
ARIADNA AL LABERINT GROTESC. Salvador Espriu. Edicions 62 i 'la Caixa'.
NARRACIONS. Salvador Espriu. Edicions 62.
PRIMERA HISTÒRIA D'ESTHER. ANTÍGONA. Salvador Espriu. Edicions 62.
LAIA. Salvador Espriu. Edicions 62.
CEMENTIRI DE SINERA I ALTRES (LA PELL DE BRAU I PRIMERA HISTÒRIA D'ESTHER). Salvador Espriu. Edicions 62-Orbis.
EL CAMINANT I EL MUR. Salvador Espriu. Edicions 62. Escorpí.
MARIÀNGELA L'HERBOLÀRIA I ALTRES NARRACIONS (EL DOCTOR RIP). Salvador Espriu. Edicions Avui.
OBRES COMPLETES 1. Salvador Espriu. Edicions 62.
OBRES COMPLETES 2. Salvador Espriu. Edicions 62.
OBRES COMPLETES 3. Salvador Espriu. Edicions 62.

K.L.REICH. Joaquim Amat Piniella. Edicions 62-Orbis.

PARAULES D'OPOTON EL VELL. Avel·lí Artís i Gener. Edicions 62.
ELS GOSSOS D'ACTEÓ. Avel·lí Artís i Gener. Edicions Avui.

MITE DEL FARAÓ I ALTRES CONTES. Jordi Sarsanedas. Editorial Barcanova.

ELS VENÇUTS. Xavier Benguerel. Edicions 62-Orbis.
ICÀRIA, ICÀRIA... Xavier Benguerel. Edicions del Mall.

INCERTA GLÒRIA I i II. Joan Sales. Edicions 62 i 'la Caixa'.
VIATGE D'UN MORIBUND. CARTES A MÀRIUS TORRES. Joan Sales. Edicions Avui.

LO COLOR MÉS BLAU. Maria-Aurèlia Capmany. Editorial Planeta.
UN LLOC ENTRE ELS MORTS. Maria-Aurèlia Capmany. Editorial Avui.

EL TEU NOM ÉS OLGA. Josep-Maria Espinàs. Editorial La Campana.
OBRA COMPLETA. COMBAT DE NIT. L'ÚLTIM REPLÀ. LA COLLITA DEL DIABLE. Josep-Maria Espinàs. Editorial La Campana.
OBRA COMPLETA. VOL I. DOTZE BUMERANGS. COM GANIVETS O FLAMES. LA TRAMPA. Editorial La Campana.
OBRA COMPLETA. VOL II. EL GANDUL. TOTS SOM IGUALS. L'HOME DE LA GUITARRA. Editorial La Campana.

LES HISTÒRIES NATURALS. Joan Peruchó. Edicions 62-Orbis.

CRÒNIQUES DE LA VERITAT OCULTA. Pere Calders. Edicions 62 i 'la Caixa'.
AQUÍ DESCANSA NEVARES I ALTRES NARRACIONS. Pere Calders. Edicions 62.
UNITATS DE XOC. Pere Calders. Edicions 62-Orbis.
L'OMBRA DE L'ATZAVARA. Pere Calders. Grans èxits.

JOC BRUT. Manuel de Pedrolo. Edicions 62.
ACTE DE VIOLÈNCIA. Manuel de Pedrolo. Edicions 62-Orbis.
DES D'UNS ULLS DE DONA. Manuel de Pedrolo. Edicions Avui.
TOTES LES BÈSTIES DE CÀRREGA. Manuel de Pedrolo. Edicions 62 i 'la Caixa'.
COPS DE BEC A PASADENA. Manuel de Pedrolo. Edicions 62.
7 RELATS D'INTRIGA. Manuel de Pedrolo. Editorial l'Atzar.
DETALL D'UNA ACCIÓ RUTINÀRIA. Manuel de Pedrolo. Edicions Galba.
MOSSEGAR-SE LA CUA. Manuel de Pedrolo. Edicions 62. Cangur.
EL PREMI LITERARI I MÉS COSES. Manuel de Pedrolo. Editorial Bromera.
UN CAMÍ AMB EVA. Manuel de Pedrolo. Edicions 62.
TRAJECTE FINAL. Manuel de Pedrolo. Edicions 62.

MECANOSCRIT DEL SEGON ORIGEN. Manuel de Pedrolo. Edicions 62.

BEARN O LA SALA DE LES NINES. Llorenç Villalonga. Edicions 62 i 'la Caixa'.

MORT DE DAMA. Llorenç Villalonga. Edicions 62 i 'la Caixa'.

JULIETA RÉCAMIER I ALTRES NARRACIONS. Llorenç Villalonga. Edicions 62.

EL MISANTROP. Llorenç Villalonga. Edicions 62-Cangur.

UN ESTIU A MALLORCA. Llorenç Villalonga. Club Editor.

ANDREA VÍCTRIX. Llorenç Villalonga. Edicions 62. Destino.

L'AMBICIÓ D'ALEIX. Enric Valor. Editorial Gregal.

MERAVELLES I PICARDIES. RONDALLES VALENCIANES. Enric Valor. Editorial L'Estel.

RONDALLES VALENCIANES. Enric Valor. Editorials Gregal. Federació Valenciana. Bullent.

SENSE LA TERRA PROMESA. Enric Valor. Editorial Tàndem.

TEMPS DE BATUDA. Enric Valor. Editorial Tàndem.

ENLLÀ DE L'HORIZÓ. Enric Valor. Editorial Tàndem.

ACTIVITAT

a) Realitza un informe sobre quatre autors de l'època de la postguerra, buscant la font en una bona enciclopèdia o en pròlegs, introduccions o presentacions de llibres dels autors respectius.

b) Feu un treball resum dels principals autors valencians de l'època de la postguerra.

ACTIVITATS DEL TEXT

a- Lectura de la narració "*Conversió i mort d'en Quim Federal*" del llibre "Ariadna al laberint grotesc" (1935), de Salvador Espriu. Dos/dues alumnes llegiran/interpretaran la primera part de l'obra. Tres alumnes llegiran/interpretaran la segona part de l'obra. Quatre alumnes llegiran/representaran la tercera i darrera part.

b- Qüestions sobre la comprensió: Quants personatges ixen? Quin és el personatge principal? Relacions entre els personatges? Què vol dir que Quim és federal de tota la vida? Assenyala unes cinc expressions del dialecte caló. Quina moralitat o conclusió podem traure de la narració?

c- Ara escriu una història semblant o diferent a la de Salvador Espriu però usant expressions pròpies de la nostra parla dialectal geogràfica i social com per exemple: *Pagant Sant Pere canta. Vas fet un Ecce-Homo. Estàs albercocat*, etc. Per a més il·lustració hauries de rellegir el text de "*Rondalla de Rondalles*", que apareixia al tema quart.

d- Intenta transformar la història que has escrit en l'activitat anterior en text teatral. Has de posar noms dels personatges, acotacions i explicar el decorat i adaptar una mica el teu text narratiu al teatral.

I

En Quim Federal, estès damunt la màrfega rebregada, endevina que li arriba l'ocana²⁴ que no té retorn i ho comunica a la Rossenda, dreta i despenjada al seu davant. El diàleg s'allargassa a crits en el desordre de l'alcova.

-Ai que em moro, Rossenda!

-Ta mare!

-Et dic que em moro, reina que no em tocan les mateixes de demà.

-No m'espantis, que estic delicada i el sotrac²⁵ no em convé.

-La dinyo.

-Assassí!

-Aquesta si que no la conto.

-Però què et passa, Federal? Que va pel ram del negre, aquest paraulejar, o és gresca?²⁶

T'ho juro, Rossenda, em veuràs fer el sardina a les meues altures, cinquanta-tres d'encara no fets.

-Estafes el compte a la fe, descregut, rondes la multiplicació del deu per sis, ganàpia²⁷, prou que ho sé. Mestra, jo, amb tants anys d'arrossegat aquella inexperiència amb en Pinxo Arruga, malaguanyada.

-No és l'hora de treure un càlcul fi, Rossenda. Allà va que trona i res no varia si són tres de més o tres de menys. La qüestió, que m'arriba l'instant del catacrec. Ai, Rossenda, el ventre!

-Aguanta ferm, Quim, almenys fins que una servidora et faci una tisana. Que no diguessin que, perquè no et sóc massa res, no vares anar a can Pistras amb tots els ets i uts²⁸.

-No te'n rigues, Rossenda, que va de valent.

-Assassí, que estic sola amb tu i m'arribaràs a treure de polleguera²⁹. On et fa mal?

-Aquí, Rossenda, al ventre, ja t'ho he dit. No em remenis, que els esperits no estan per estovar el matalàs.

-Ai, Jesús, la paraulada va de veritat, ara ho conec. Quim, procura, a la darrera, esbufegar³⁰ a dret en la sort d'aquesta venturadeta que t'ha sacrificat anys i panys i una carn de poc rebec. No et diré que l'estrenessis, però sí que vares actuar de setè. Honradesa, Quim, considera que em deixes molt plorosa i poc viuda. I si arrelgàvem els paperots de la convivència? Un escrúpol de mà alçada, i tot va millor.

-Ai que em moro!

-Apa, Quim, dóna'm el gust de poder-me disfressar de dol legítim.

-Rossenda.

-Què?

-Es diu "què mana".

-Què mana.

-Clou de continent la mui³¹ i recorda que tractes en Quim Federal.

-Ai, mare, que una faci d'escarràs³², total per ensenyar a les acaballes les vergonyes pels carrers! Egoista, lladre! Malaguanyada de mi!

-No em viguis amb més brocs³³. Prou, fes el que vulguis mentre callis, bruixa.

-Així, és de consciència. Aniré a avisar mossèn Apagallums.

La Rossenda surt, i el Federal es rebolca pel llit, en el pròleg dels Novíssims.

²⁴ Que li arriba la mort. Paraula del dialecte social caló, propi dels gitanos.

²⁵ Sacsejada. Moviment. Esdeveniments imprevistos. fig Fet d'ésser afectat greument per una desgràcia, per una pèrdua, etc.

²⁶ 1 Antic joc de daus. 2 Tabola, gatzara. 3 Baralla, avalot. Parles seriosament o va de broma?

²⁷ Persona adolescent o adulta que fa coses pròpies d'una criatura.

²⁸ Que no diguen que, perquè no estem casats, et vaig deixar anar a l'altre món sense haver tingut cura de tu.

²⁹ Arribaràs a posar-me nerviosa.

³⁰ Respirar molt de pressa, per efecte de fatiga.

³¹ Terme caló que significa boca.

³² Persona que es carrega molta feina i a més pesada.

³³ Coses de poca importància, insignificants, romanços, excuses, raons capcioses.

II

En sortir, la Rossenda topava en Ventura el sagristà, el qual l'obliga a recular i pel camí l'assabentava de la momentània absència de mossèn Apagallums: mentre torna, ell prepararia la lamineta³⁴ del Federal. En entrar tots dos a l'alcova, aquesta va ser la salutació del sagristà.

-Pax tecum!

-Fora, fora escarabats³⁵, jo sóc federal³⁶ de tota la vida.

-Jo no sóc un escarabat. És possible que no em reconegis, passo de llarg per la teua memòria? Quimet, que n'estàs, d'atrapat!

-Ah, ets en Ventura. Sagristà o no, noi, xoca-la. Encantat de reveure't, sí senyor, els amics són els amics.

En Ventura, restablert la vella amistat, assenyalava la Rossenda:

-Que t'és concubina, digum la suposició?

-Tècnicament sí.

-Uix, desconsiderats, quines vardes³⁷! Jo sóc una dona decent.

-Afluixa i para, calma't, noia. Que no cingles i entrelluques que són brívies³⁸? Aquí senzillament em preguntava si te m'aproximaves de senyora.

-Ah, la malpensada, perdoneu-me. Aquesta m'és la creu de no haver anat mai a costura.

-Així m'agrada, que no us barallessiu, sobretot. Ara feia mesos que no t'havia vist, Quim, però avui el cor em deia de venir, i aquí em tens. I tu què, conseqüent encara amb el teu credo?

-Sí, com sempre, ja ho saps, païet: morta la cuca, llibertat i tapa't.

-Prou que em necessites, blasfem, ja ho ensumava³⁹. Pels senyals, ja et veig convertit d'un moment a l'altre en calcomania, i tan damnat, de cap al considerable sobre del benguistanó⁴⁰. Penedeix-te, que encara hi ets a temps.

-Això sí que és un sermó cristià. Si a una no li costava tant, deixaria escapar un rajolinet. I no et commou, herètic, fill del dimoni? Au, prepara't amb el sagristà, perquè quan arribi mossèn Apagallums ens executi el sagrat de la unió, amb una benedicció d'una gran eficàcia, així ho espero, però ràpida i de deu rals, que t'envidries, i jo no hi vull despendre més enllà de mig crespó.

-Malvats, coaccioneu la consciència lliure. Deixeu-me esterrear⁴¹ en pau.

-Tanoca⁴², amb ben poca cosa quedaries bé.

-De tot el meu record i del teu, Ventura, que no crec en res. Tu et vas mofar, en canvi, de la causa.

-Em tocaven i m'estovaven l'entranya, i em vaig salvar. Si ara prepares l'esbaldida⁴³, també ho aconseguiràs, ho picaras a temps.

-Ventura, ets el meu amic, però si m'empipes t'etzibaré a pastar fang.

-Encomana't a Déu, tanoca.

-Me'n faig l'estella, però no crec en res.

-Aquest home és poc espanyol. Fill, bon germà, penedeix-te.

-Geni i figura. No he vist ni mai he filustrat⁴⁴ cap filagarsa d'Andebel⁴⁵: com vols que hi cregui? Em mantinc ferm. Amb una condigna mesura de canguis⁴⁶, però ferm.

La boca del Federal s'omple de bromera. Les siluetes de la Rossenda i el sagristà es reflectien, aterrides i allargassades, a les parets de l'alcova en penombra.

³⁴ L'ànima.

³⁵ Fa referència l'escarabat als capellans que anaven vestit tot de negre.

³⁶ Vol dir que ell és republicà i per tant anticlerical.

³⁷ Paraules, en dialecte caló.

³⁸ Expressió caló que vol dir: no te n'adones que això que diu són coses roïnes?

³⁹ Sinònim d'olorar, de notar, de sentir.

⁴⁰ Paraula del dialecte caló que significa infern.

⁴¹ Menejar la terra. Ací vol dir: deixeu-me morir en pau, o deixeu que m'enterren en pau.

⁴² Babau, curt d'enteniment.

⁴³ Sinònim de Netejada. En aquest cas de pecats.

⁴⁴ Vist.

⁴⁵ Filagarsa d'Andebel: Representant de Déu: àngel, sant.

⁴⁶ Acompanyat també d'una miqueta d'esglai, d'ensurt o canguis.

III

Pam, pam, pam: uns quants trucs a la porta. La Rossenda va a obrir, i ara entrava en Pancraç, l'ataconador de la mateixa escala.

-Amb premís. La dona em deia suara que no estem potser prou bonets.

-Ai, Pancraç Ataconador, a les acaballes.

-A les acaballes i rèprobe. L'home vol tufejar⁴⁷.

-Ai, Jesús, Maria i Josep!

La pietosa exclamació fa néixer de sobte una idea en el magí d'en Ventura.

Preguntava a l'ataconador:

-Que tens principis?

-Home!

-De primera. Se m'ha acudit un pas de seriosa comèdia per convertir el Federal. Que te'm disfressaries de delegat Patopí⁴⁸? Jo t'invoco, i tu apareixes per la finestra. Et fa, per una orquideta⁴⁹?

La Rossenda ajuda:

-Au, sí compare ataconador, que mossèn Apagallums el trobi a punt, quan arribi. I feu-me també el favor d'enviar una canalleta⁵⁰ de les vostres a la rectoria. Si mossèn Apagallums hi és, que s'afanyi.

En Pancraç, un bon jan⁵¹, concedia:

-Bé, sigui, avui no puc tanmateix anar a la taverna, que és el primer de maig. Torno de seguida.

Quan sortia, el Federal preguntava:

-Què deia, en Pancraç?

-Res, que sap una untura i l'ha anada a buscar.

-Ai, ai, que em moro.

-Tanoca, converteix-te i fes neteja.

-No em vinguis amb més bestieses, sagristà, frena la barrila.

-Anem a pams, Federal, que és el meu deure. Ara ens afirmaves que no havies clissat mai una trista filagarsa d'Andebel. Si la guipaves, o encara que no fos més que la d'un modest representant, hi creuries?

-Manu⁵², si fos de veritat, ben de veritat, tant diràs!

-Et prego, doncs, Patopí, de considerar el meu honor i el pòndol⁵³ d'aquesta colomossa⁵⁴ d'ortxieta⁵⁵ en greu perill. Mostra el teu poder a l'empedreït i fes-me quedar bé, en trametre'ns sense dilació al teu autèntic prestigi per darrera de la balconada.

-Ai, ai, no em facis riure, que em moro!

La Rossenda xisclava:

-Riure? Mi-te'l.

El balcó s'obre amb terrabastall. Esclat de llum. La vera efígie de Patopí, retallada a la finestra. El missatge beneïa:

-Salut.

En Quim Federal tenia por i s'escriuava:

-Tremolo, hi veig, crec, em vull reconciliar.

-Espera mossèn Apagallums, tanoca, que no tinc cap potestat.

⁴⁷ Creimar-se a l'infern.

⁴⁸ Delegat de Déu: àngel, sant.

⁴⁹ Animeta.

⁵⁰ Un xiquet.

⁵¹ Sinònim d'home.

⁵² Paraula del dialecte caló que significa home.

⁵³ Govern d'una casa.

⁵⁴ Femta de colom.

⁵⁵ Paraula del dialecte caló.

-En deu tenir aquest sant del xaró, vull que la reconciliació sigui ben pública. Ai, pecador, federal, del morro fort, impenitent, quantes ofenses! I no sé si tindrè temps d'escorcollar-me a fons i d'abocar-les totes sobretot una, Patopí: fa més de trenta anys que mantinc ròssecs de conferències⁵⁶ amb la pròpia⁵⁷ de l'ataconador de baix.

Gran trasbals. Patopí renegava:

-Òndia! I per sentir-me dir això m'heu disfressat de Patopí

Al llit, les últimes i oportunes sotragades del moribund. Tots hi corrien. En Ventura observa el Federal, li acluca els ulls i comunicava després a la Rossenda:

-Ai, i mossèn Apagallums sense haver vingut! Ai, què serà de mi, pobreta? Reina, sola, amb dol i no en toco res!

-Tranquil-litza't, que encara fas prou goig. Vols venir amb mi, mig de sagristana, mig del que sigui?

La Rossenda s'asserrenava i acceptava els tractes:

-Ai, que te n'estic agraïda!

S'abraçaven, i ara s'esbadellava⁵⁸ el plant⁵⁹ de l'ataconador.

-Ai, pobre, pobre de mi! Trenta anys de nogués⁶⁰ que m'endinyava el Federal, i jo que vivia tan feliç, sense sospitar-ho!

El sagristà i la Rossenda el consolaven:

-Els roms⁶¹ són els darrers a caure-hi, ja se sap. I d'altra banda has fet una obra de misericòrdia.

En Pancraç concedia:

-Això sí.

Aquest va ser el profund comentari final d'en Ventura:

-Una luctuosa escena, ai las! No som ningú.

En Pancraç remugava:

-Trenta anys! El que és aquella, es recordarà en endavant de les eines d'un pegot, ho juro.

I es disposava a franquejar la porta. Caritatiu i sorneguer⁶², en Ventura li desitja:

-Compte a no xocar ara, esborneiat⁶³, amb la llinda⁶⁴, que al damunt no se t'escarxés⁶⁵ la trontollada txitxé⁶⁶.

L'ataconador ja havia après a bramular amb força traça i abandonava amb dignitat i sense més dany l'habítacle. Ja sols, en Ventura i la Rossenda es posaven a vestir el muló⁶⁷, i la faula popular i edificant acaba aquí.

⁵⁶ Relacions.

⁵⁷ Dona.

⁵⁸ Es feia més gran.

⁵⁹ Plany, dolor.

⁶⁰ Dialecte caló: banyut.

⁶¹ Truncat, tallat o escapçat de la punta.

⁶² Que dissimula la seua mala intenció.

⁶³ Desanimat. Vençut.

⁶⁴ La travessera que tanca la part superior d'una porta o d'una finestra.

⁶⁵ Esclafar, trencar, rompre per pressió violenta.

⁶⁶ En dialecte caló les banyes.

⁶⁷ En dialecte caló: mort.

Vida de l'escriptor

Va nèixer a Burjassot el 4 de setembre de 1924, al si d'una família humil de forners. Al seu llibre de poemes "*Llibre de Meravelles*" ens recorda amb enyorança l'ofici familiar. Va fer diversos treballs com el de forner, orfebre i mecanògraf. Estudià a l'escola oficial de periodisme.

Va començar a escriure teatre i poesia, sense saber de mètrica; els versos de la guerra eren combatus. Quan la guerra començà tenia dotze anys i la va viure amb terror i intensitat tràgica dels infants.

Amb la postguerra s'instaura la repressió a tots els nivells: afusellaments, presons, persecucions, privacions de tota mena, fam, misèria, alienació i degradació col·lectives. Recorda que per a ell va ser pitjor la postguerra que la mateixa guerra.

Els seus inicis com a escriptor va ser per l'any 1943 quan va començar a escriure al diari. Va estudiar periodisme a Madrid, un Madrid amarg, trist de la postguerra. L'any 1945 va fer el servei militar a Navarra, allà va fer versos. Després va llegir poetes com Aleixandre, Neruda, Lorca i Alberti. L'any 1948 comença la seua feina al periòdic "Las Provincias", el 1958 fou nomenat redactor en cap del diari. Com a periodista va fer de tot treball d'arxiu, retallar notícies, etc.

El 1955 es casà amb Isabel, que tantes vegades apareix en els seu poemari. El 1956 se'ls morí la primera filla quan tenia quatre mesos.

Els pares i la seua germana Carme també apareixen ben sovint entre els versos més íntims i personals del poeta. La mare, aquella 'criatura humil i vivacíssima' que visqué pel carrer Borrull. Va morir a València el 1993.

Obra

Quan començà a escriure hi havia un buit poètic al panorama literari valencià. El primer llibre publicat per Vicent Andrés Estellés va ser el 1953 *Ciutat a cau d'orella*, després *La nit* (1956) i *Donzell amarg* (1958), *L'amant de tota la vida* (1965).

Però no va ser conegut pel gran públic fins la dècada dels 1970 quan es publiquen la majoria dels seus llibres: *Lletres de canvi*; *Primera audició*; *L'inventari clement*; *Llibre de meravelles* i *La clau que obri tots els panys* i el primer volum de la seua *Obra Completa*. A partir d'aquell moment publica llibres moderns i antics "*L'Hotel París*" (1954) publicat el 1973 "*Hamburg*" (1972), "*El corb*" (1978), "*Festes llunyanes*" (1978). I per altra banda l'editorial Tres i Quatre inicia l'edició de l'Obra Completa. És considerat el poeta més gran que ha donat el País Valencià des del segle XV.

Confessa que sempre ha escrit per la por de morir-se sense poder dir les coses que volia dir. La seua dèria és escriure, contar tot el que sent i veu. Podríem aventurar que ha escrit més versos que tots els altres poetes valencians junts dels últims vint anys.

L'any 1965 va guanyar el premi 'Ausias March' de poesia.

El 1975 comença a escriure "*Mural del País Valencià*", obra monumental, conjunt de més de dos mil versos sobre la història, els pobles, els rius, les muntanyes, els personatges valencians. El mateix any obté "La Lletra d'Or" amb el segon volum de les Obres Completes "*Les pedres de l'àmfora*".

El 1978 és nomenat "Premi d'Honor de les Lletres Catalanes".

El 30 de juny de 1979, patrocinat per l'Associació de Veïns i l'Ajuntament de Burjassot, s'inaugura un monument al poeta en el seu mateix poble, conservat als locals de l'Ajuntament.

El 1984 li van concedir el Premi de les Lletres Valencianes.

Els temes de la seua poesia

La poesia de Vicent Andrés Estellés ha estat escrita d'una manera visceral o irracional, prolíficament, amb el recurs deliberat i constant a la **realitat** i l'ús de la **sinceritat**. Algun crític ha parlat del caràcter de la seua obra de comèdia humana, de crònica de la realitat, d'inventari del seu entorn social. Ens parla de si mateix amb desvergonyida sinceritat.

El tema de la **mort** recorre i galvanitza els seus poemes, deia que s'havia criat en un ambient de morts, de dols, els morts de la guerra i de la postguerra.

Els temes tenen l'elementalitat de la vida de cada dia: la fam, el sexe, la mort, la por. L'amor és una amor somniat, desesperat i incontrolat. També abunda la poesia patriòtica. Però el tema central és la **realitat**, la quotidianitat. Com va dir Joan Fuster és un poeta de realitats. Poesia de testimoni, documental, de la qual un dels millors exponents és el "*Llibre de Meravelles*" crònica impressionant d'un temps de crisi.

El Llibre de meravelles

Forma part d'un cicle de quatre obres titulat "*Els manuscrits de Burjassot*", reconstrucció poètica de l'ambient dels anys de la guerra i dels primers anys de la dictadura. Segons Sanchis Guarnier "tot el llibre és una inconfessada però ben autèntica manifestació de fidelitat a la gent i a l'esperit del seu país, a les lleis íntimes del seu esperit col·lectiu, a la seua fesomia actual, viva, a la seua llengua recobrada". Aquesta fidelitat, la sinceritat i el to popular l'han convertit en un dels llibres més populars de la literatura. Se'ns presenta com un llarg passeig enamorat pels barris i carrers més populars de la ciutat. La gent amb els seus problemes, amb les seues petites o grans passions, els carrers bruts; és la València vista 'des del poble', la València 'd'un entre tants', poema que inicia el llibre i dona el to i el punt de vista del recull. Són els anys més cruels de la dictadura franquista. Estellés no idealitza, descobreix "les meravelles" quotidianes.

El seu llenguatge poètic.

La llengua poètica de Vicent Andrés Estellés es forja sobre una triple base:

- a) la llengua dels clàssics del segle XV (Ausias March)
- b) La literatura catalana del segle XX
- c) La llengua del carrer, de l'Horta de València.

Usa preferentment la **variant valenciana**, per exemple gesmil en lloc de llessamí, got per vas, poal per galleda etc. Té fidelitat a la parla popular com a recurs expressiu. El poeta retroba els mots, s'apropia de les coses, dignifica poèticament els llenguatge popular i crea un món personal l'encuny ben propi. Usa sovint els topònims o noms de lloc. Els reivindica, els fa sentir propis del lector. Pel que fa al nivell social, esperaríem que usés un nivell sempre culte en poesia. Precisament és la virtut d'Estellés, transformar el llenguatge col·loquial i a vegades més baix que el col·loquial al nivell culte, al nivell poètic, perquè tenen unes connotacions que és característica de la poesia.

Les **comparacions** utilitzades molt, tenen un cert sabor arcaic i ausiasmarquià ("així com cell..."). Les **imatges** tenen un caire eròtic i aplicats de vegades a sers de la natura. L'**adjectivació** és un punt interessant en l'estil del poeta. Trobem una considerable profusió d'adjectius: qualificació doble, anteposada i postposada. L'**Amor** és paraula major, és una abstracció que cal individualitzar en un amor situat en el temps i en l'espai. Els **quantificadors** són especialment usats per Estellés: un glop de vida, un dit de vida etc. Estem en un món de coses petites, quotidianes, escrites en minúscules. La **polisíndeton** o repetició exagerada de conjuncions de coordinació. Recursos fònics com les **al·literacions** (repetició de sons al començament de dos o més mots consecutius), **paronomàsies** (Joc de paraules en què s'oposen dos mots que només es diferencien en algun fonema, o és usat el mateix mot en dos sentits diferents) i efectes rítmics, **encavalcaments**.

L'estructura poemàtica

Estellés és un poeta fonamentalment plural, multiforme, heterolineal, passem de llargues èglogues a poemes brevíssims, de sonets clàssics a versificació lliure. Un ús extens és el del diàleg entre el jo i el tu, el tu passa a ser el mateix jo, és el que podem denominar també "imatge a l'espill".

Domina a la perfecció tots els recursos tècnics: clàssic o experimental, el seu vers té sempre un regust característic, marcat pel to col·loquial, gens forçat per la retòrica. Excel·leix, però, per una adaptació del decasíl·lab i de l'alexandrí i aconsegueix unes estructures rítmiques i sintàctiques d'una habilitat sorprenent. També emprava formes clàssiques com l'ègloga, l'epístola o l'oda, així com haikais i tankes. (definicions al tema 8 - L'avantguardisme)

El que és difícil és parlar d'influències. Poeta no gens tradicional, arrelat al poble i amb un llenguatge popular, però al mateix temps amb una cultura literària pregonada i extensíssima. Transgredeix tots els convencionalismes literaris, socials i fins i tot lingüístics.

BIBLIOGRAFIA Bàsica sobre Vicent Andrés Estellés

HISTÒRIA DE LA LITERATURA CATALANA. Volum 10. Martí de Riquer. Editorial Ariel.
LITERATURA DE TERCER DE B.U.P. Vicent Salvador. Editorial Gregal.
LITERATURA CATALANA CONTEMPORÀNIA. Joan Fuster. Editorial Curial.

LECTURES DE VICENT ANDRÉS ESTELLÉS.

LLIBRE DE MERAVELLES. Vicent Andrés Estellés. Editorial Tres i Quatre.
OBRA COMPLETA-1. RECOMANE TENEBRES. Vicent Andrés Estellés. Editorial Tres i Quatre.
OBRA COMPLETA-2. LES PEDRES DE L'ÀMFORA. Vicent Andrés Estellés. Editorial Tres i Quatre.
ANTOLOGIA POÈTICA COMENTADA DE VICENT ANDRÉS ESTELLÉS. Lluís Alpera. Editorial Aguacilara.

ACTIVITAT

a- Amplia la vida de l'escriptor, tot consultant una enciclopèdia o un llibre de la bibliografia bàsica que hi ha a la pàgina anterior.

b- Escriu més detalladament sobre alguna obra de l'autor, tot seguint la introducció que hi haurà en el llibre.

ACTIVITATS DEL TEXT

a- Comenta el llenguatge poètic que tens en la teoria, aplicant-lo al poema de Vicent Andrés Estellés.

b- Busca les variants valencianes que trobes al poema. I comenta les expressions de la parla popular.

c- Quin és el tema principal del poema? Cita altres grans autors que facen servir el tema del present text poètic.

d- Compta les síl·labes dels versos i digues quin tipus de vers fa servir ací Vicent Andrés Estellés.

*Jo tinc una Mort petita,
meua i ben meua només.
Com jo la nodresc a ella,
ella em nodreix igualment.
Jo tinc una Mort petita
que trau els peus dels bolquers.
Només tinc la meua Mort
i no necessita res.
Jo tinc una Mort petita
i és, d'allò meu, el més meu.
Molt més meua que la vida,
amb mi va i amb mi se'n ve.
És la meua ama, i és l'ama
del corral i del carrer
de la llimera i la parra
i la flor del taronger.*

Vicent Andrés Estellés.

Octubre, 1953.

La joventut. Anys d'aprenentatge

Mercè Rodoreda i Gurgui va nèixer el 10 d'octubre de 1908. Filla única. El seu pare li inculcà de ben petita l'afecció pels grans autors catalans: Angel Guimerà, Joaquim Ruyra i sobretot Jacint Verdaguer. Quan tenia nou anys el seu avi va tenir un atac d'apoplexia, i va haver de deixar l'escola per ajudar sa mare, la qual cosa la convertí en una xica solitària que es lliurà amb deler i passió a la lectura. Molt jove, vint anys, es casà amb el seu oncle, Joan Gurgui, de trenta-quatre anys, l'estiu següent va néixer el seu únic fill, Jordi.

Paral·lelament s'integrà en la vida cultural, col·laborà en revistes i formà part del club dels novel·listes.

Les quatre primeres novel·les han estat després rebutjades per l'escriptora i no han estat publicades mai més: "*Sóc una dona honrada?*" (1932), "*Del que hom no pot fugir*" (1934), "*Un dia en la vida d'un home*" (1934) i "*Crim*" (1936). De les quatre novel·les les dues primeres anuncien el camí d'"*Aloma*", se situen en el corrent psicològic, personatges femenins amb sensibilitat, imaginació i sobretot una gran afecció per les lectures -característiques biogràfiques de l'autora-. "*Un dia en la vida d'un home*" podríem relacionar-la amb una obra de Francesc Trabal : "*Hi ha homes que ploren quan el sol es pon*". Història d'amor des del punt de vista de l'home que s'enamora apassionadament d'una altra dona que no és la seua muller. *Crim* és una novel·la policíaca.

"*Aloma*" (1938) és una novel·la psicològica i ciutadana, centrada en un personatge femení, possiblement la novel·la seua més autobiogràfica. Es representa el simbolisme d'unes edats: la infantesa, somni i felicitat, l'adulta, relacionada amb la realitat i el desencís. El narrador adopta el punt de vista de la protagonista de la novel·la. Els personatges principals són Joan amb connotacions negatives, Anna, figura rutinària. El nen Dani sí que és positiu. Apareix l'oposició entre Aloma i Robert, una xica somniadora i un home més gran i amb experiència. La narració abraça un any: comença en la tardor, període ple d'esperances. Amb la primavera arriba Robert. Les seues relacions es consumeixen en la nit màgica i amorosa de Sant Joan (estiu) i quan Aloma es queda sola és l'hivern i s'acaba la història. Novel·la simbòlica, subjectiva i per tant molt poètica. Principals símbols: la flor (pèrdua de la virginitat) i el jardí (paradís) que s'oposen al gat (mort i solitud). Apareix també el colom que apareixerà més avant en la "*Plaça del Diamant*". Es nota una indiscutible sensibilitat en connectar amb les novel·les que es feien a la resta d'Europa (Marcel Proust, James Joyce, Virginia Woolf).

La maduresa i l'exili.

El 1939, acabada la guerra civil, s'exilia amb altres components de la seua generació, viu a Tolosa, París, Llemotges, Bordeus. Sense temps material per a escriure es dedicà al conte, molts dels quals apareixeran després publicats en els reculls "*Vint-i-dos contes*" (1958) i "*Semblava de seda i altres contes*" (1978). A partir dels cinquanta viurà a Ginebra i on escriurà *La "Plaça del Diamant"* publicada el 1962. I després publicarà "*El carrer de les Camèlies*" (1966) i "*Jardí vora el mar*" (1967).

Vint-i-dos contes

Escrits en l'exili desolat, és una obra d'un gran pessimisme. El punt de vista és el de la dona/home major. El tema principal, el del fracàs amorós. Abunda la supressió del narrador.

La Plaça del Diamant

Novel·la psicològica centrada en un personatge femení. L'evolució de la protagonista porta el paral·lisme del canvi del nom. Natàlia, Colometa i Senyora Natàlia. Els setze primers capítols tracta de la vida corrent i quotidiana. Els capítols 18 al 32 passa la guerra i tot canvia en el món de la protagonista i la soledat és característica. L'última part del 33 al 49 es veu aïllada del món real i es crea un món de somni irreal i de records. L'últim capítol s'acosta al monòleg interior. Els principals símbols les balances: equilibri, quadre de les llagostes: símbol del sexe masculí destructor i el ganivet símbol fàl·lic i mortal. Els més profunds, però, són: els coloms i l'arbre. El primer imatge de llibertat, intermediari entre el cel i la terra, així com l'arbre (a voltes invertit, imatge de la tradició jueva). L'arbre resumeix l'univers total.

"El Carrer de les Camèlies"

Va guanyar premis que la "*Plaça del Diamant*" no havia aconseguit incomprendiblement. Els 12 primers capítols expliquen els orígens de Cecília C (la protagonista). El nucli (13-39) contenen les relacions amoroses prostituïdes, benestar econòmic, però d'angoixa física i psicològica. Els últims 11 capítols Cecília narra la seua emancipació i una tímida felicitat apareix, hi ha una figura benefactora: Esteve, semblant a l'Antoni de la "*Plaça del Diamant*". Símbols constants: miralls (símbol polivalent: soledat del personatge i el pas del temps) i flors (infantesa) arbres (til·ler, arbre màgic). Símbols de la novel·la: la flama, símbol de la mort, l'àngel, semblant al colom, però relacionat amb el més enllà, religiós i esotèric. Els colors relacionats amb el dol: lila, blanc, morat, negre.

"Jardí vora el mar"

Protagonitzada per un vell jardiner, la vida deixa de ser una vivència i és un espectacle, una nova realitat va perfilant-se: la mort. L'aigua, símbol universal, connotarà la mort. El narrador espia en el jardí les relacions amoroses entre Eugeni i Rosa-Maria. El jardí ara és esplèndid i cultivat per un professional.

La vellesa: la mort i el mite.

En aquesta etapa apareixen un recull de contes unitaris i suggeridors: "*La meva Cristina i altres contes*" (1967) i la llarga i poètica novel·la: "*Mirall Trencat*" (1974). La mort és un tema predominant. El subjectivisme s'hi accentuarà més. La presència del tema de la metamorfosi.

La meva Cristina i altres contes

És la creació d'un món mític, els escenaris són el món obert, vegetal, presidit per la lluna, símbol de mort, però també de renaixement. Abunda la imaginació i la fantasia. Dominen els personatges masculins, però pels seus caràcters s'assemblen als femenins. La metamorfosi que apareix en els contes de Rodoreda encara que potser tinguen influència de Franz Kafka acostuma a ser més alliberadora i poètica, mai degradant o repulsiva.

Mirall Trencat

Novel·la llarga i complexa narra la història ascendent i declinant d'una família. Obra tancada i dessolada. Tot és finalment destruït pel foc i una rata repugnant que tanca la narració. Primera Part: narra esdeveniments, escenes, presenta ció. Existència d'un món inèdit: el de les criades o minyones capitanejades per Armanda. Diversitat de personatges fa necessari un narrador omniscient. Segona Part: intimitat dels personatges, el món infantil marcat per la mort, Ramon, Maria i Jaume. La Tercera Part: descripció de la desfeta familiar, paral·lela a la Guerra Civil. Personatges, socialment benestant, gran quantitat tant de femenins com masculins, les més ben dibuixades, tractades i heroïnes, però seran les femenines. El temps del discurs no és lineal. Imatges i símbols: la rata: destrucció, el mirall: el pas del temps, i el trencament la mort, l'aigua, símbol maternal de la puresa i de la mort. L'arbre (llorer símbol de la immortalitat), el jardí (la vida, vegetal).

Enllà de la vida (L'altra banda del mirall)

Al final de la dècada dels setanta torna a Catalunya (Romanyà de la Selva) on es construí una casa i un jardí i va viure-hi fins l'abril de 1983, any en què va morir. És una etapa mística-simbolista, l'esoterisme, l'alquímia tindran papers rellevants.

Viatges i flors (1980)

Integrat per dos apartats: 1- "Viatges a uns quants pobles", el protagonista peregrina pel món per buscar cors obscurs i costums ignorats; i 2- "Flors de debò" descripció poemàtica de trenta-vuit flors, apareix una flora i una fauna antropològica.

Quanta, quanta guerra... (1980)

Viatge del protagonista Adrià Guinart, d'ordre íntim i personal. És un viatge nocturn. S'hi veu influència del llibre "Manuscrit trobat a Saragossa" de Jack Potocki. Apareixen personatges misteriosos, benefactors: l'ermità, Pere Ardèvol, Aran, i sobretot Eva figura ideal de la dona des del punt de vista masculina. Espai obert especialment vegetal, l'arbre, símbol d'unió entre la terra i el cel, arrelat i enlairat.

La mort i la primavera (1986)

És una novel·la pòstuma i inacabada, hi ha una voluntat de presentar el més enllà. El protagonista és un adolescent innocent. Es divideix (al contrari de les anteriors novel·les, que ho feien en tres) en quatre parts i que corresponen als quatre elements: l'aigua, la terra, l'aire i el foc. La imatge del riu (aigua) el principi i final de la novel·la que encarna el camí de l'existència humana que va de la vida a la mort. L'arbre esdevé taüt. Però l'aire i el foc, elements més eteris, invisibles on queda concretat l'esoterisme de la novel·la, figures sense cos, ànimes i ombres, el foc és símbol de la llum i de la veritat. És una ficció simbòlica profundament dessolada i alhora poètica, mena de testament personal i literari de Mercè Rodoreda.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA SOBRE MERCÈ RODOREDA
--

HISTÒRIA DE LA LITERATURA CATALANA. Volum 11. Martí de Riquer. Editorial Ariel. INTRODUCCIÓ A LA NARRATIVA DE MERCÈ RODOREDA. Carme Arnau. Edicions 62. LITERATURA CATALANA CONTEMPORÀNIA. Joan Fuster. Editorial Curial. LITERATURA DE TERCER DE B.U.P. Vicent Salvador. Editorial Gregal.
--

LECTURES DE MERCÈ RODOREDA

ALOMA. Edicions 62. EL CARRER DE LES CAMÈLIES. Club Editor. HOMENATGE A MERCÈ RODOREDA. 5 CONTES. Editorial Avui. LA MEVA CRISTINA I ALTRES CONTE. Edicions 62-Cangur. LA PLAÇA DEL DIAMANT. Club Editor. MIRALL TRENCAT. Club Editor. MIRALL TRENCAT. Edicions 62 i 'la Caixa'. OBRES COMPLETES 1. Edicions 62. OBRES COMPLETES 2. Edicions 62. OBRES COMPLETES 3. Edicions 62. TOTS ELS CONTES. Edicions 62 i 'la Caixa'. VIATGES I FLORS. Edicions 62-Balanci.
--

ACTIVITAT

- a- Amplia la vida de l'escriptora, tot consultant una enciclopèdia o un llibre de la bibliografia bàsica que hi ha a la pàgina anterior.
- b- Escribe més detalladament sobre alguna obra de l'autora, tot seguint la introducció que hi haurà en el llibre.

ACTIVITATS sobre el conte <i>Tarda al cinema</i> de Mercè Rodoreda.

- a-** Lectura atenta i silenciosa. Posteriors comentaris del lèxic i d'altres característiques lingüístiques.
- b-** Les característiques generals del llibre "*Vint-i dos contes*" assenyalades en la teoria pots comentar-les tot seguit: En primer lloc el pessimisme. Segon el punt de vista del narrador. I finalment, hi ha supressió del narrador?
- c-** Digueu algunes característiques generals de l'obra de Mercè Rodoreda que apareixen en el text.
- d-** Quina conclusió es pot treure del fragment escrit entre parèntesi?
- e-** Et recorda a algun altre personatge de la novel·lística rodorediana el principal del fragment del conte?

Diumenge, 2 de juny.- Aquesta tarda amb en Ramon hem anat al Rialto. Quan hem entrat ja est.vem desavinguts i mentre ell comprava les entrades jo tenia ganes de plorar. I tot ha vingut per una ruqueria⁶⁸, ja ho sé. Ha començat així. Ahir em vaig ficar al llit a la una. Havia vetllat fins a les dotze per culpa del fil blau elèctric que s'havia perdut i sense fil no podia acabar l'smok⁶⁹. I la mare anava rondinant: -No saps mai què et fas de les coses, com el teu pare- per acabar-me de fer posar més nerviosa. El pare li va donar una mala mirada i s'anava traient els barbs⁷⁰ del nas assegut davant de la taula amb el mirall de mà arrepenjat a l'ampolla del vi. A l'últim vaig trobar el fil i vaig poder acabar l'smok. Però encara m'havia de planxar la brusa i la faldilla. Em vaig ficar al llit baldada i vaig pensar una mica en en Ramon fins que em va venir la son. Avui, havent dinat, quan ha trucat jo ja estava vestida, amb tres roses al cap i tot. Ha entrat com un boig i sense ni mirar-se la brusa i la faldilla, tanta feina que havia tingut a planxar-les, se n'ha anat de dret cap al pare, que seia en el balancí mig endormiscat, i li ha dit: -En Figueres diu que més val que no omplim cap fitxa: ja m'ho pensava jo que l'havien ensarronat-. El pare ha obert un ull, l'ha tornat a tancar de seguida i s'ha posat a gronxar-se. Però ell ha anat enraonant com si no veiés que el feia empipar⁷¹ i vinga dir que els refugiats havien de fer això i allò i en tota l'estona ni m'ha mirat. A l'últim m'ha dit: -Anem, Caterina-. I m'ha agafat pel braç i hem sortit al carrer. Jo li he dit: -Sempre dius coses per molestar-lo, també. Ets molt pesat-. Però això no és res. A mig camí anàvem sense enraonar i tot d'una em deixà anar el braç. Oh, de seguida me n'he adonat del que passava: per la nostra vorera, en sentit contrari, venia la Roser. Ell sempre em diu que la Roser només havien fet broma. Sí, sí, broma. Però m'ha deixat anar. Ella ha passat tibada⁷², sense ni mirar-nos. Jo li he dit: -En lloc d'ésser jo sembla que sigui ella la teva promesa-. (Ara m'adono que he escrit tot aquest tros seguit, i la mestressa sempre em deia que de tant en tant fes punt i apart. Però com que això només ho escric per mi és igual.)

Jo doncs tenia ganes de plorar mentre ell comprava les entrades, i el timbre del cinema encara em feia estar més trista. Jo tenia ganes de plorar perquè, en Ramon, me l'estimo i m'agrada quan fa aquella olor de quina el dia que va a casa del barber a fer-se tallar els cabells, encara que m'agrada més quan els porta una mica llargs i sembla el Tarzan, de perfil. Jo ja ho sé que em casaré, perquè sóc maca, però vull casar-me amb ell. La mare sempre ho diu que acabarà a la Guaiana amb tant mercat negre. Però no en deurà pas fer tota la vida i ell diu que així ens podrem casar més de pressa. I potser té raó.

⁶⁸ Sinònim de burrera. Derivat de ruc, sinònim de burro.

⁶⁹ Anglisme que vol dir jersei.

⁷⁰ Petites masses blanquinoses de substància sebàcia, amb les puntes negres, localitzades generalment a la cara i a l'esquena.

⁷¹ Sinònim d'enfadar.

⁷² Sinònim d'erta.

VIDA DE L'ESCRITOR

Joan Fuster va nèixer a Sueca el 1922. Estudià la carrera de Dret a la Universitat de València, prompte va publicar el seu primer article en català. Va exercir d'advocat uns quants anys a la seua vila nadiua. Comença la seua activitat literària en el periodisme. Pel 1948 decidí professionalitzar-se com a escriptor. Exercí de periodista el 1952 comença a escriure en el diari "Levante". La seua tasca anà fent-se cada vegada més polèmica amb els seus llibres "*Nosaltres els valencians*" (1962), "*Qüestió de noms*" (1962) i la guia "*El País Valencià*" (1963). Va exercir la docència a la Universitat de València. El 1975 va rebre el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

Introducció a l'obra

L'obra de Fuster es caracteritza per l'arrelament directe a la realitat històrica del seu país i als problemes que planteja el present. El conjunt de la seua obra passa de la cinquantena de títols, als quals cal afegir un munt d'articles, una vintena de pròlegs, col·laboracions en obres col·lectives, edició de textos, antologies i traduccions. Va ser un escriptor polifacètic: estudis culturals i literaris, escrits socials i polítics i finalment podem dir que és la figura culminant del gènere de l'assaig.

Poesia

Poc coneguda i poc estudiada, s'insereix en una línia existencialista i aspra que reflecteix les preocupacions del moment històric. S'inicia el 1948 amb la publicació d'un llibre titulat *Sobre Narcís*. I acaba el 1954 amb el llibre "*Escrit per al silenci*", llibre on evoca un amor juvenil. Va publicar set volums.

Estudis d'història cultural:

Se centraren primer en els clàssics valencians: Sant Vicent Ferrer, Isabel de Villena, Jaume Roig, Ausias March, Roís de Corella.

Diversos estudis de l'època de la Decadència (segles XVI-XVIII), llibres que porten per títol els següents: "*Poetes, moriscos i capellans*" (1962), "*El bandolerisme català. La llegenda*" (1963), "*Heretgies, revoltes i sermons*" (1968), "*La decadència al País Valencià*" (1976), etc.

D'una altra banda Fuster també ha estudiat la literatura contemporània en llibres com "*Literatura Catalana Contemporània*" i "*Contra el Noucentisme*".

Escrits sòcio-polítics:

Una part considerable de l'obra de Joan Fuster tracta de temes relacionats amb el País Valencià: "*Nosaltres els valencians*", "*El Blau de la Senyera*", etc.

El seu llibre cabdal d'aquesta temàtica és "*Nosaltres els valencians*" on estableix com a element definidor la catalanitat del País Valencià tot i remarcant les diferències amb Catalunya.

L'assaig humanístic

La tasca d'escriptor assagístic serà la d'una operació perpètua, reiterativa, insaciable que caldrà iniciar cada instant, amb una excusa o amb una altra amb l'objectiu d'obtenir de nosaltres mateixos un esforç de comprensió envers els homes, envers les coses, envers els fets, envers el temps. D'acord amb aquesta tradició, practica com a mètode el racionalisme crític i ha lloat l'escepticisme com a actitud. En conjunt les seues obres d'assaig oscil·len entre la meditació sobre l'actualitat i l'especulació moral amb valor permanent.

Títols destacats de l'assaig són: "*El descrèdit de la realitat*" (1955), "*Judicis Finals*" (1960), "*Diccionari per a ociosos*" (1964), "*Causar-se d'esperar*" (1965), "*L'home mesura de totes les coses*" (1967), "*Examen de consciència*" (1968), etc.

Segons Josep Iborra al seu llibre titulat "*Fuster Portàtil*" l'assagista Fuster opera de la següent manera:

1- Examina la seua consciència. 2- En principi no està convençut de res. 3- Pensa que el dogmàtic es recolza en creences incommovibles. 4- L'assaig es resigna a ser humanísticament provisional.

Segons Fuster l'assaig és literatura d'idees o no és assaig. En realitat, diu Josep Iborra en el llibre citat dalt, en realitat, l'assaig no té una forma literària específica, sinó que en permet moltes, s'adapta pel seu mateix caràcter circumstancial i obert a qualsevol tema, a qualsevol suggestió.

Els últims dies de la seua vida, Joan Fuster va escriure poc.

El Juny de 1992 Joan Fuster va morir a la vila que l'havia vist nàixer i al desembre del mateix any el seu llibre "*Diccionari per a ociosos*" va estar traduït a l'anglès i un dels darrers comentaris sobre el nostre escriptor fet pel mateix traductor, que és professor de Llengua i Literatura Catalanes en una universitat anglesa, diu que si Joan Fuster hagués estat ciutadà francès segur que a totes les universitats europees seria llegit, estudiat i comentat pel seu pensament original i lúcid.

ALTRES ESCRIPTORS ACTUALS

Poesia: Josep Palau i Fabre, Joan Brossa, Pere Quart (pseudònim de Joan Oliver), Gabriel Ferrater, Miquel Martí i Pol, Pere Gimferrer, Josep Piera, Joan Navarro.

Narrativa: Terenci Moix, Montserrat Roig, Jesús Moncada, Jaume Cabré, Jaume Fuster, Carme Riera, Quim Monzó, Maria Antònia Oliver, Joan F. Mira, Isa Tròlec, Isabel-Clara Simó, Josep Lozano, Joan M. Monjo, Ferran Torrent.

Assaig: A més de Joan Fuster, els també valencians Joan F. Mira i Josep Vicent Marqués.

Teatre: Companyies com Els Joglars fundats per Albert Boadella i Dagoll Dagom. Autors d'obres com Jordi Teixidor, Josep Maria Benet i Jornet, Rodolf Sirera, Josep-Lluís Sirera, Manuel Molins.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA SOBRE JOAN FUSTER

FUSTER PORTÀTIL Josep Iborra. Editorial Tres i Quatre.
 HISTÒRIA DE LA LITERATURA CATALANA. Volum 10. Martí de Riquer. Editorial Ariel.
 LITERATURA CATALANA CONTEMPORÀNIA. Joan Fuster. Editorial Curial.
 LITERATURA DE TERCER DE B.U.P. Vicent Salvador. Editorial Gregal.

LECTURES DE JOAN FUSTER

ANTOLOGIA DE LA POESIA VALENCIANA. (1900-1950). Edicions Tres i Quatre.
 ARA O MAI. Editorial Eliseu Climent.
 COMBUSTIBLE PER A FALLES. Editorial Bromera.
 DESTINAT (SOBRETOT) A VALENCIANS. Edicions Tres i Quatre.
 DICCIONARI PER A OCIOSOS. Edicions 62-Cangur.
 INDAGACIONS I PROPOSTES. Edicions 62 i 'la Caixa'.
 L'ALBUFERA DE VALÈNCIA. Editorial Bromera.
 LA DECADÈNCIA AL PAÍS VALENCIÀ. Edicions Curial.
 NOSALTRES ELS VALENCIANS. Edicions 62.
 OBRES COMPLETES. VOLUM 3. Edicions 62.
 SAGITARI. Editorial Bromera.
 SER JOAN FUSTER. ANTOLOGIA DE TEXTOS. Editorial Bromera.

LECTURES ALTRES ESCRIPTORS ACTUALS

PERE QUART.	Poemes escollits. Edicions 62 i 'la Caixa'. Vacances Pagades. Editorial Proa. Poesia i Prosa. Edicions 62-Orbis.
GABRIEL FERRATER.	Les dones i els dies. Edicions 62 i 'la Caixa'.
MIQUEL MARTÍ I POL.	Antologia poètica. Edicions 62. Poemes I. Selecció. Avui. Poemes II. Selecció. Avui. Crònica del demà. Editorial Mall. La Fàbrica. Edicions 62.
TERENCI MOIX.	El dia que va morir Marilyn. Edicions 62 - Grans èxits.
MONTSERRAT ROIG.	Ramona, Adéu. Edicions 62. La veu melodiosa. Edicions 62-Balanci. El temps de les cireres. Grans èxits. L'hora violeta. Avui.
JESÚS MONCADA.	El cafè de la granota. Edicions la Magrana. Camí de Sirga. Edicions la Magrana.
JAUME CABRÉ.	La Teranyina. Editorial Proa.
JAUME FUSTER.	Fra Junoy o l'agonia dels sons. Avui, 62. De mica en mica s'ompli la pica. Edicions 62. Tarda, sessió contínua, 3'45. Avui. La Corona Valenciana. Editorial Tres i Quatre.
CARME RIERA.	Jo pos per testimoni les gavines. Editorial Laia. Te deix amor, la mar com a penyora. Editorial Laia. Una primavera per a Domico Guarini. Grans Èxits.
QUIM MONZÓ.	L'illa de Maïans. Editorial Crema.
MARIA ANTÒNIA OLIVER.	Joana E. Editorial Avui.
JOSEP PIERA.	El cingle verd. Editorial Destino. En la ciutat dels jocs. Gregal. Antologia de poesia. Gregal. El paradís de les paraules. Edicions 62. Rondalla del Retorn. Editorial Tres i Quatre.
JOAN F. MIRA.	Els cucs de seda. Editorial Eliseu Climent. Borja Papa. Editorial Tres i Quatre.
FERRAN TORRENT.	Un negre amb un saxo. Editorial Crema.

JOSEP VT. MARQUÉS.	Penja els guants Butxana. Editorial Crema.
RODOLF SIRERA.	No empreneu el comissari. Editorial Eliseu Climent.
	No és natural. Editorial Tres i Quatre.
	Indian Summer. Editorial Bromera.
	Blody Mary Show. Edicions 62-Escorpí.
	El verí del teatre. L'assassinat del doctor Moraleda. Edicions 62.
MANUEL MOLINS.	Ni tan alts, ni tan rics. Edicions Bromera.
	Els viatgers de l'absenta. Edicions Amós Belinchón.

ACTIVITAT

- a- Amplia la vida de Joan Fuster, tot consultant una enciclopèdia o un llibre de la bibliografia bàsica que hi ha a la pàgina anterior.
- b- Escriu més detalladament sobre alguna obra de les lectures de l'autor, tot seguint la introducció que hi haurà en el llibre.

ACTIVITATS DEL TEXT

- a- Lectura i comprensió. Interpreta i escriu en quatre o cinc línies què trobes que vol dir Joan Fuster (quina finalitat o quina moralitat hi veus) en el text que has llegit.
- b- Segons Josep Iborra l'assagista Joan Fuster actua amb una metodologia que s'explica en la teoria. S'adequa amb el que diu ací l'autor de Sueca?
- c- Comenta les actituds líriques (a qui es dirigeix, amb qui parla, com parla: si ho fa de manera dogmàtica, senzilla, humil, etc.) que fa servir Joan Fuster en el text. I per què trobes que les fa servir, sempre tenint en compte l'ajustament del que diu amb com ho diu.
- d- Quins senyals o marques gramaticals hi trobes en el fragment? Per exemple, les oracions són llargues o curtes? No n'hi ha o sí molts signes de puntuació? Com és el lèxic, complicat o senzill? Hi trobes algun camp semàntic determinat? Marca aquests senyals i relaciona'ls amb l'actitud lírica i amb el tema i moralitat que vol transmetre Joan Fuster.

CONVICCIÓ

Tota convicció -convicció seriosa- se us convertirà en prejudici per a les conviccions ulteriors. Penseu-hi. Cada convicció que adquireu és un prejudici més que acumuleu. I ja sabeu què vol dir un prejudici: un vici d'origen. Si sou zelosos de la vostra llibertat individual, si aspireu a conservar la "disponibilitat permanent" que n'és el pressupòsit, heu d'esforçar-vos per ser homes d'escasses conviccions. El fanàtic és un convençut: un individu que està convençut de tot, que té moltes conviccions. No crec que el fanatisme sigui una perspectiva gaire amable. La prudència, virtut cardinal, aconsella evitar aquestes exasperacions mentals i morals. I al capdavant, per a circular per la vida, no calen massa conviccions. N'hi basten tres o quatre. Només.